

HƏM

HAYKA

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Nizami Gəncəvi

№ 20 (1282)

Cümə, 11 iyun 2021-ci il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının 74-cü sessiyasında videoformatda çıxışı təqdim olunub

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının əsas qərarverici orqanı olan Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının "Pandemiyanın son qoyaraq növbəti pandemiya təhlükəsinin qarşısının alınması: birlikdə daha sağlam, təhlükəsiz və ədalətli dönyanın qurulması" mövzusuna həsr edilmiş 74-cü sessiyası virtual şəkildə keçirilib.

Sessiyanın bağlanması mərasimində xüsusi qonaq qismində Azərbaycan, Qazaxistan, Əfqanistan, Argentina, Malayziya, Avstraliya və Butanın dövlət və hökumət başçıları çıxış ediblər.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesusun dəvəti əsasında mayın 31-də sessiyanın bağlanması mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin videoformatda çıxışı təqdim edilib.

Tədbirdə Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının prezidenti xanım Dečen Vanqmo Assambleyaya müraciət edərək qonaqları salamlayıb. Sözü Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə verib.

Dövlətimizin başçısı çıxışında pandemiya ilə əlaqədar qlobal səhiyyə gündəliyi üçün olduqca çətin bir döndəmədə baş tutan Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının 74-cü sessiyasında çıxış etməklə bağlı dəvətə görə minnətdarlığını bildirib.

Prezident İlham Əliyev vurgulayıb ki, Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının pandemiyaya qarşı qlobal mübarizənin əlaqələn-

dirilməsi də daxil olmaqla, qlobal səhiyyə sahəsində idarəciliyə bağlı aparıcı rolunu və səylərini dəstəkləyir.

Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirib ki, pandemianın lap ilk günlerində Azərbaycanda COVID-19-un əhaliye mənfi təsirinin minimuma endirilməsi və vəziyyətin nəzarətdə saxlanılması ilə bağlı praktiki tədbirlər həyata keçirilmişdir. Qısa zaman ərzində 13 modul təpli və 1 daimi xəstəxana inşa edilmişdir. Ölkədə COVID xəstələrinin müalicəsi üçün müyyəyen edilmiş xəstəxana çarpayılarının toplam sayı 10 mindən artıqdır.

Bununla yanaşı, COVID-in mənfi təsirinə məruz qalmış ölkə vətəndaşlarını və sahibkarlıq subyektləri dəstəkləmək məqsədilə təxminən 2 milyard ABŞ dolları həcmində sosial-iqtisadi təşviq paketi təqdim edilmişdir.

Ölkəmizdə görülmüş müfəssəl tədbirlər nəticəsində karantin rejimi tedricən yumşaldılmışdır.

Biz cari ilin yanvar ayının ortalarından etibarən peyvənd kampaniyasına başlamışq və artıq 99.94

faizi "Sinovak", qalanı isə "AstraZeneca" və "Sputnik" olmaqla, 2 milyon doza peyvənd istifadə edilmişdir. Bu rəqəm əhalimizin 20 faizini təşkil edir. 18 yaşdan yuxarı bütün vətəndaşlar könüllü olaraq peyvənd oluna bilərlər. Peypəvənd olunanlar COVID-19 pasportları təqdim edilir.

Biz 2021-ci ilin "Səhiyyə işçiləri illi" elan edilməsini alqışlayırıq.

Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə olduqca səmərəli əməkdaşlıq edir. Öten il Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Azərbaycanı pandemiya ilə mübarizə sahəsində nümunəvi ölkə adlandırmışdır.

Azərbaycan pandemianın öhdəsindən gəlmək üçün həmişə güclü qlobal həmrəyliyin nümayiş etdirilməsinin əhəmiyyətini təbliğ etmişdir.

Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatının sədri qismində bir sıra qlobal təşəbbüsərlər çıxış etmişdir. Bu sırada Qoşulmama Hərəkatının 2020-ci ilin may ayında təşkil edilmiş Zirvə toplantısını və 2020-ci ilin dekabr ayında 150-dən artıq dövlətin dəstəyi ilə keçirilmiş BMT Baş Assambleyasının dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində Xüsusi Sessiyasını ayrıca qeyd etmək olar.

Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına 10 milyon ABŞ dolları həcmində könüllü maliyyə töhfəsi etmişdir. Bununla yanaşı, koronavi-

rusla əlaqədar 30-dan artıq ölkəyə humanitar və maliyyə yardım göstərilmişdir.

Azərbaycan bəzi ölkələr tərəfindən ehtiyaclarından bir neçə dəfə artıq peyvənd əldə edilməsini və inkişaf etməkdə olan ölkələri öz əhalisinin qorumaq imkanından məhrum etmələrini ictimai şəkildə pisləməsidir. Davam edən "peyvənd millətçiyyi", inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında peyvəndlər çıxışla bağlı getdikcə derinleşən qeyri-bərabərlik narahatlıq doğurur. Beynəlxalq hesabatlara əsasən, bu günə qədər dünyada mövcud olan peyvənd dozalarının 82 faizi zəngin ölkələr tərəfindən alınmış, peyvənlərin yalnız 0.3 faizi azgərləri ölkələrin payına düşmüşdür.

Bu problemin həlli məqsədilə Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatı adından BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında bütün ölkələrin peyvənlərə bərabər və universal çıxışının təmin edilməsi ilə bağlı qətnamə irəli sürmüs və həmin qətnamə cari ilin mart ayında yekdiliklə qəbul olunmuşdur.

Bu xüsusda, biz inkişaf etmiş ölkələri və donor təşkilatlarını inkişaf etməkdə olan, xüsusilə ən az inkişaf etmiş ölkələrə dəstək verməyə çağırırıq.

Prezident İlham Əliyev çıxışının sonunda tədbir iştirakçılarına bir daha təşəkkür edib.

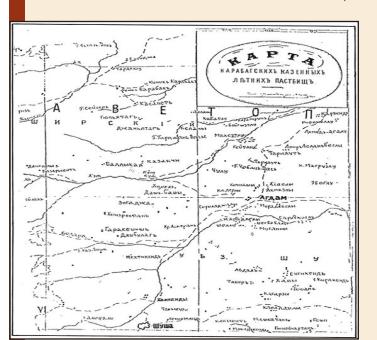
AMEA-nın Ümumi
yığıncağının ölkə başçısına
müraciətindən, çıxışlardan və
qərarlardan irəli golən
vəzifələr müzakirə olunub
səh. 2 ➔

Tarix Muzeyinin
yubiley nəşrlərinin
təqdimat mərasimi
keçirilib

Qarabağın biomüxtəlifliyi,
torpaq və su ehtiyatlarına
hər olunmuş konfrans
elmi ictimaiyyətdə böyük
maraq doğurdu
səh. 4 ➔

Qarabağın
1899-cu il xəritəsinin
kartografiyalı-toponimiya
təhlili
səh. 6 ➔

səh. 7 ➔

AMEA-nın Ümumi yığıncağının ölkə başçısına müraciətindən, çıxışlardan və qərarlardan irəli gələn vəzifələr müzakirə olunub

İyunun 10-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin növbəti icası keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev, yeni tərkibdə Rəyasət Heyətinin üzvləri, Rəyasət Heyətinin aparat rəhbəri və idariyəti şəxslər iştirak ediblər.

Iclası AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev açaraq yığıncağın gündəliyi barədə iştirakçılar məlumat verib.

Akademik Ramiz Mehdiyev ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ile təltif olunmuş akademik Tofiq Nağıyevə "Şöhrət" ordeni, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan ədəbiyyatı Muzeyinin əməkdaşları - Şəfəq Əlibəyli 3-cü dərəcəli "Əmək" ordeni, Kamil Alılaharov, Fatma Əliyeva və İnarə Şəfiyevaya "Tərəqqi" medalı, həmçinin Ridvan Sadırxanova "Əməkdar mədəniyyət işçisi" və Kübra Şamilovaya "Əməkdar mədəniyyət işçisi" vəsiqələrini, sonra AMEA-nın müxbir üzvü Məqsud Qurbanova isə AMEA-nın Fəxri fərmanını təqdim edib.

Sonra Nizami adına Milli Azərbaycan ədəbiyyatı Muzeyinin başdirektoru, akademik Rafael Hüseynov çıxış edərək muzeyin 80 illik yubileyi münasibətlə təltif edilmiş əməkdaşları adından ölkə Prezidentinə, eləcə də Akademiya rəhbərliyinə minnətdarlığını bildirib.

Müzakirəye çıxırlan ilk məsələ "AMEA-nın 27 may 2021-ci il tarixli Ümumi yığıncağının Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə müraciətindən, çıxışlardan və qərarlardan irəli gələn vəzifələr haqqında" olub.

AMEA-nın akademik-katibi, akademik Arif Həşimov çıxış edərək qeyd edib ki, AMEA üzvlərinin, respublikanın bir sıra hökumət və dövlət nümayəndələrinin, dövlət qurumları və ali təhsil müəssisələri rəhbərlərinin iştirak etdiyi tədbirdə AMEA-nın 2020-ci ildəki elmi və elmi-təşkilati fealiyyəti ilə bağlı hesabat dinlənilərək tədqiq edilib. Həmçinin res-

publikanın müasir ictimai-siyasi və mədəni-mənəvi həyatı ilə bağlı bir sıra mühüm məsələlər, bundan irəli gələrək AMEA qarşısında duran vəzifələr geniş müzakirə olunub, bu məsələlərlə bağlı mühüm qərarlar qəbul edilib.

Diqqətə çatdırılıb ki, tədbirin sonunda ölkəmizin sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişafına yönəlmış dövlət siyasetini dəstəkləyərək, işğaldan azad olmuş ərazilərdə həyata keçirilən bərpa və quruculuq işlərində elmi potensialın yaxından iştirakını təmin edərək, elmi fealiyyətin əsas istiqamətlərinin ve neticələrinin respublikanın mənafeyinə uyğunlaşdırılmasının, elmin yeni əsaslarla təşkilinin, idarə olunmasının və strukturunun optimallaşdırılmasının, maliyyə mexanizmlərinin tekniləşdirilməsinin vacibliyini əsas götürərək, AMEA-nın maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi və alımların əməyinin stimullaşdırılması sahəsində ardıcıl tədbirləri yüksək qiymətləndirərək Akademiyanın Ümumi yığıncağı adından Prezident İlham Əliyevə müraciət qəbul edilib.

Müasir dövünün çağırışları və respublikada yaranmış yeni reallıqlar kontekstində Azərbaycan elmi qarşısında duran vəzifələrin geniş şəhər olunduğu müraciətdə xüsusi olaraq qeyd edilib ki, ordumuzun uğurlu hərbi əməliyyatları, Qarabağ torpaqlarının erməni işğalından azad edilməsi, dağidlımlı ərazilərdə irimiqyaslı quruculuq işlərinə başlanılması digər dövlət qurumları kimi, Milli Elmlər Akademiyasının fealiyyətində də köklü, inqilabi dəyişiklikləri zəruri edir. Müraciətdə o da xüsusi vurgulanıb ki, ölkəmizdə və regionda meydana çıxan yeni reallıqların AMEA-nın alımları tərfindən müzakirələri neticəsində gəlinən qənaət, həmçinin cərəyan edən mürekkeb proseslərin, eləcə də dünya elmində müşahidə edilən yeni ten-

densiyaların tehlili Azərbaycanda fundamental və tətbiqi elmin doktrinasına yenidən əsaslı şəkildə baxılmasına tələb edir.

Diqqətə çatdırılıb ki, müraciətdə elm və təhsil sisteminin effektiv, çoxşəxli integrasiyası, ordu quruculuğunda müasir elmi yanaşmaların tətbiqi, informasiya cəmiyyətinin yaradılması və virtual idarəciliyin elmi əsasalarının formalasdırılması, ölkənin təbii ehtiyatlarının qorunması və istifadəsinə dair yeni elmi yanaşmanın ortaya qoyulması, ana dilimizin və mədəniyyətimizin inkişafı, yeni dövrün realıqları çərçivəsində milli kimliyimizin qorunması, AMEA-nın iqtisadi müstəqilliyinin təmin edilmesi, eləcə de AMEA-nın ölkənin xarici və daxili siyasetinin icrasında fəal iştirakı yeni dövrün elmi fealiyyətində başlıca hədəflər olaraq müəyyən edilib. Müraciətin sonunda Prezident İlham Əliyevə belə bir eminlik ifadə olunub ki, qeyd olunan vəzifələrin icrası istiqamətində bütün səyləri birləşdirməyi, dövlətimizdən daha da inkişafı, müasirləşməsi və güclənməsi sahəsində aparılan uğurlu fealiyyətdə dəha yaxından iştirak etməyi Azərbaycan alımları özərinin en ümde vəzifələri hesab edir.

Daha sonra AMEA-nın Rəyasət Heyeti Akademianın Ümumi yığıncağının Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciətində əks olunmuş vəzifələrin icrasını təmin etmək məqsədilə bir sıra qərarlar qəbul edib.

İclasda, həmçinin AMEA-nın Elm, texnologiya və təhsil problemləri üzrə, eləcə də Alternativ və bərpa olunan enerji mənbələri üzrə Elmi şuralarının Əsasnaməsi elave və dəyişikliklər nəzərə alınaraq təsdiqlənib, o cümlədən AMEA-nın müxbir üzvü Rafiq Qasimovun 90 illik yubileyi haqqında qərar qəbul edilib.

Qeyd olunan məsələlər ətrafında vitse-prezidentlər, akademiklər - İsa Həbibbəyli, İbrahim Quliyev, İradə Hüseynova, akademik-katib Arif Həşimov, Rəyasət Heyətinin üzvləri akademiklər Fikrət Əliyev və Adil Qaribov çıxış edərək fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Ramiz Mahmud oğlu Məmmədov

Azərbaycan elmi ictimaiyyətine ağır itki üz vermişdir. Coğrafiya sahəsində tanınmış alim, Dövlət Mükafatı laureati, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, texnika elmləri doktoru, Akademik Həsən Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun direktori, professor Ramiz Mahmud oğlu Məmmədov 2021-ci il iyunun 7-də ömrünün yetmiş ikinci ilində vəfat etmişdir.

Ramiz Məmmədov 1950-ci il fevral ayının 4-də Gürcüstanın Qardabani rayonunun Qaracalar kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra o, 1967-1972-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika fakültəsində ali təhsil almış, 1974-1976-ci illərdə Moskva Okeanolojiya İnstitutunda təcrübə keçmiş və 1977-1980-ci illərdə həmin İnstitutun aspiranturasında oxumuşdur.

Əmək fealiyyətine 1973-cü ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Coğrafiya İnstitutunun Xəzər Elmi Tədqiqat Stansiyasında kiçik elmi işçi kimi başlayan Ramiz Məmmədov 1980-1985-ci illərdə Azərbaycan Kosmik Tədqiqatlar Elm-İstehsalat Birliyi laboratoriya və şöba müdürü vəzifelərində çalışmış, 1986-1991-ci illərdə elmi fealiyyətini Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Geoloji və Coğrafiya institutlarında davam etdirmiş, 1991-ci ildən Coğrafiya İnstitutunun Xəzər Dənizi Problemləri Mərkəzinin müdürü, 1995-ci ildən isə həmin İnstitutun elmi işlər üzrə direktor müavini işləmişdir. O, 2012-ci ildən ömrünün sonunaqədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Coğrafiya İnstitutunun direktoru olmuşdur.

Ramiz Məmmədov 1980-ci ildə okeanoloji ixtisası üzrə namizədlik, 1996-ci ildə hidrologiya, səhərətleri və hidrokimya ixtisası üzrə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmişdir. O, 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 2014-cü ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Akademik Ramiz Məmmədovun tədqiqatlarının əsas istiqamətlərini Xəzər dənizinin aktual problemləri - iqlim dəyişmələrinin Xəzər dənizine təsiri, habelə Xəzər geofizikası və ekocoğrafiyası məsələləri təşkil etmişdir. Coğrafiyusnas-alim, həmçinin Azərbaycanda səhralaşma prosesinin, landşaft planlaşdırılması və etraf mühitin mühafizəsi problemlərinin əhatili öyrənilməsən xüsusi diqqət yetirmişdir.

Ramiz Məmmədov ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarda neşr edilən və elmi ictimaiyyət tərəfindən mərasıqla qarşılanan 300-dək elmi əsərin müəllifidir. Mehşudlar elmi fealiyyətə yanaşı, yüksək ixtisaslı kadrların yetişdirilməsi işinə böyük qüvvə sərf edən alimin rəhbərliyi ilə coğrafiya sahəsində 20-yə yaxın fəlsəfə və elmlər doktoru hazırlanmışdır. Ramiz Məmmədov bir sıra beynəlxalq ekspedisiyaların iştirakçı olmuş, mötəbər konfrans və simpoziumlardakı çoxsaylı çıxışları ilə Azərbaycan elmini layiqinə təmsil etmişdir.

Akademik Ramiz Məmmədovun səmərəli elmi və elmi-təşkilati fealiyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir. O, 2016-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mü�afatına layiq görülmüş, 2020-ci ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Tanınmış alim, bacarıqlı elm təşkilatçı və səmimi insan Ramiz Mahmud oğlu Məmmədovun xatiresi onu tanıyanları qəlbində daim yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

İlham Əliyev, Mehriban Əliyeva, Əli Əsədov, Sahibə Qafarova, Samir Nuriyev, Eldar Əzizov, Fərəh Əliyeva, Ramiz Mehdiyev, Akif Əlizadə, İbrahim Quliyev, Arif Həşimov, Rasim Əliquliyev

Akademik Ramiz Məmmədov II Fəxri xiyabanda dəfn edilib

Görkəmlı coğrafiyaçı alim, Dövlət mükafatı laureati, Azərbaycan Coğrafiya Cəmiyyətinin prezidenti, AMEA-nın akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun direktori, akademik Ramiz Məmmədov iyunun 7-də səhər saatlarında 71 yaşında ürək tutmasından dənəyinə dəyişib. Mərhum akademik II Fəxri Xiyabanda dəfn edilib.

Vida mərasimində dövlət və hökumət rəsmiləri, AMEA Rəyasət Heyətinin üzvləri, akademianın bir sıra elmi müəssisə və təşkilatların rəhbərləri, elmi ictimaiyyətin nümayəndələri, KIV Əməkdaşları, eləcə də mərhum alimin ailə üzvləri iştirak ediblər.

Alimin məzarı önünə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından əkkil qoyulub. Cənəzənin etrafına AMEA Rəyasət Heyəti və müxtəlif kollektivlər adından da əkkilər düzülüb. Alimin məzarı önünə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından əkkil qoyulub. Cənəzənin etrafına AMEA Rəyasət Heyəti və müxtəlif kollektivlər adından da əkkilər düzülüb.

Qeyd edək ki, Ramiz Mahmud oğlu Məmmədov 1950-ci il fevralın 4-də Gürcüstan Respublikasının Qardabani rayonunun Qaracalar kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. O, 2001-ci ildə "Coğrafiya" ixtisası üzrə AMEA-nın müxbir üzvü, 2014-cü ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdi. 2012-ci ildən AMEA-nın Coğrafiya İnstitutunun direktoru idi. Alimin rəhbərliyi altında

15 fəlsəfə, 4 elmlər doktoru hazırlanmışdır.

Akademik R.Məmmədov ilk dəfə Xəzər dənizinin açıq hissəsində geniş miqyasda dəniz turbulentliyinin statistik və spektral xarakteristikalarını öyrənmiş, dənizdə çirkəndiricilərin yayılması və paylanmasıının ümumi qanunu aydınlaşdırılmışdır. Xəzər dənizində çirkəndiricilərin yayılması hidrofiziki parametrlərin dəyişkənlilikinin tasirini geniş diapazonda tədqiq etmişdir.

Alim, həmçinin Xəzər dənizində müxtəlif hidrometeoroloji şəraitdə, dibin morfometriyası və sahil xəttinin konfiqurasiyası nəzəre alınmaqla, çirkəndiricilərin yayılması işləməmişdir. O, Xəzər dənizin seviyəsi dəyişkənliliklərindən təsir etmiş, seviyəyə təsir edən amillərin təsir dərəcəsinə müəyyən etmiş, birinci yaxınlaşmada onun uzunmüddətli proqnozunu vermişdir.

R.Məmmədov Xəzər dənizinin kompleks hidrometeoroloji atlmasını hazırlanıb çap etmişdir. Tanınmış coğrafiyaçı alim, akademik Ramiz Məmmədovun xatiresi onu tanıyanların qəlbində daim yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

Doktoranturaya qəbul qaydalarına dəyişiklik edilib

Nazirlər Kabinetinin "Doktoranturaya qəbul Qaydaları"nda dəyişiklik edilib.

Bununla bağlı Baş nazir Əli Əsədov qərarı imzalayıb.

Doktoranturaya illik qəbul və disertantların təhkimolunma planları alı təhsil müəssisələrinin, elmi müəssisə ve təşkilatların sıfarişləri əsasında onların təbe olduğunu müvafiq qurumlar tərəfindən Nazirlər Kabinetinə təqdim olunur, Azərbaycan Milli Elmlər

Akademiyasının və Təhsil Nazirliyinin rəyləri əsasında hər il aprelin 1-dək təsdiq edilir.

Doktoranturaya qəbul hər ilin iyun (xarici dil imtahani) və sentyabr (fəlsəfə və ixtisas fənnindən imtahanlar) ayları ərzində keçirilir.

Azərbaycan elminin inkişafına xidmət edəcək mühüm addımlar atılır

AMEA-nın Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya Institutunun Elmi şurasının icası keçirilib.

Tədbirdə müəssisənin 2021-ci ilin birinci yarıyılində elmi-təşkilati fealiyyəti və qarşıda duran vəzifələr, eləcə də doktorluq minimum imtahan programlarının təsdiqi və müsabiqə məsələləri müzakirə olunub.

İclası AMEA-nın vitse-prezidenti, institutun direktoru, akademik Dilqəm Tağıyev açaraq bildirib ki, hazırda Azərbaycan elminin inkişafına xidmət edəcək mühüm addımlar atılır. Onun sözlerinə görə, bu islahatların əsas hədəflərindən biri iqtisadi tutumlu, perspektivli, innovativ elmi-tədqiqat işlərinin genişləndirməsi və səmərəliliyinin artırılmasıdır. Akademik diqqətə çatdırıb ki, bu islahatların tərkib hissəsi olaraq institutda da bəzi kompleks işlər görülməli, elmi-tədqiqat işlərinin səmərəliliyi artırılmalı, gəncərin potensialından düzgün istifadə edil-

məlidir: "Akademiyada elmin gələcək inkişaf perspektivləri ile bağlı əsas vəzifələr AMEA-nın 2020-2025-ci illər üçün işlənilib hazırlanan inkişaf konsepsiyasında öz əksini tapıb. Bununla əlaqədər 2020-2025-ci illər üçün əsas prioritet istiqamətlər müəyyənləşdirilib, artıq bu işlərin yerinə yetirilməsinə başlanılıb. Həmin prioritetlərə görə, institut alimlərinin qarşısında kimyəvi məhsulların istehsalı üçün elmtutumlu yeni texnologiyaların yaradılması, yüksək texnologiyalar üçün

yeni ve unikal xassələrə malik topoloji izolyatorların, enerji çeviricilərinin, nanoboruların və nanokatalizatorların alınması, bioaktiv polimerlərin və nanogellərin sintezi kimi mühüm vəzifələr durur".

Pandemiyanın yaratdığı çətinliklərə baxmayaraq institut əməkdaşlarının fəaliyyətinin qənaətbəxəs olduğunu deyən Dilqəm Tağıyev qarşıya qoyulan vəzifələrin həlli istiqamətində mühüm işlərin görüldüyüünü söyləyib. Vurğulayıb ki, fundamental tədqiqatlarla yanaşı, tətbiqi xarakterli elmi-tədqiqat işləri əsas prioritet olmalı, ölkə iqtisadiyyatına xeyir verəcək işlərə üstünlük verilməlidir. Eyni zamanda bəzi istiqamətlər üzrə aparılan tədqiqat işlərinin dəyişdirilməsinin, qlobal elmi çağırışlara, respublika iqtisadiyyatının tələbatına uyğun yeni istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsinin və tədqiqatların aparılmasının önemini qeyd edib.

Sonra gündəlikdə duran digər məsələlər müzakirə edilərək müvafiq qərarlar qəbul olunub.

Akademik Rasim Əliquliyev: "İnstitutun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri də gənclərlə məqsədyönlü işlərin aparılmasıdır"

İnformasiya Texnologiyaları Institutunun direktoru, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rasim Əliquliyev bu qurumda vaxtilə çalışmış, hazırda isə öz fəaliyyətini xarici ölkələrdə davam etdirən gənc əməkdaşlarla keçirilən onlayn görüşdə ölkə elminin inkişafında gənclərin rolundan və onlara dəstək göstərilməsinin vacibliyindən bəhs edib.

Akademik Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında müzəffər Azərbaycan ordusunun işğal altında olan torpaqları düşmən tapdağından azad etdiyini, bu tarixi zəfərdən sonra dünya azərbaycanlılarının daha çox birlik və həmrəylik nümayiş etdirdiklərini deyib. AMEA-nın vitse-prezidenti Azərbaycan gəncinin 44 günlük müharibədə öz sözünü deyərək tarixi missiyani həyata keçirdiyini, vətənpərvərliyi ən yüksək səviyyədə bütün dünyaya nümayiş etdirdiyini deyib. Qəhrəman gənclərimizin xalqımızın yaddaşında əbədi yaşayacağına əminliyini ifadə edib.

Eyni zamanda ölkəmizin intellektual potensialının səfərərə olunması, Azərbaycan elmi diasporasının formallaşması və inkişafında her kasin fəal iştirakinin son dərəcə zəruri olduğunu, İnformasiya Texnologiyaları Institutunun 50 illik yubileyi ərefəsində institutun da elmi diasporasının formallaşması məsələsinin aktuallığını kəsb etdiyini söyləyib.

İnformasiya texnologiyaları sahəsində elmi diasporanın formallaşmasından danışan R.Əliquliyev bu sferada fəaliyyət göstərən istedadlı gənclərə qayğı və dəstək göstərilməsi, birgə intellektual fəaliyyətin təşkili, ortaq layihələrin həyata keçirilməsinin müsbət nəticələr verəcəyinə inamını ifadə edib:

"Institutda fəaliyyət göstərən gənc alim və mütəxəssislərin nüfuzlu beynəlxalq elm və təhsil mərkəzlərində həyata keçirilən layihələrdə iştirak etməsi, xaricdə fəaliyyət göstərən həmkarlarımıızın bu işə cəlb olunması, eləcə də onların vəsítəsilə təhsil alıqları ali məktəblərə əlaqələrin qurulması, virtual texnologiyaların imkanlarından istifadə etməklə birgə konfransların təşkili institutun dünya elmine integrasiyası baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır".

Akademik R.Əliquliyev Elmi şuranın üzvləri, şöbə rəhbərləri və bütövlükdə institutun kollektivinin bu istiqamətdə fəaliyyəti inkişaf etdirməyə, xaricdə fəaliyyət göstərən həmkarlarımıza münasibətləri bərpa etməyə, yeni təşəbbüsler irəli sürməyə çağırıb.

"Yüksek keyfiyyətli insan resursları ən böyük sərvətimizdir", - deyən alim Azərbaycan mədəniyyətinin daşıyıcısı olan istedadlı gənclərin yetişdirilməsi, onlara qayğı və dəstək göstərilməsinin əhəmiyyətini öne çəkib. Institutun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən birinin də gənclərlə məqsədyönlü işlərin aparılması olduğunu diqqətə çatdırıb.

Tarix Muzeyinin yubiley nəşrlərinin təqdimat mərasimi keçirilib

AMEA-nın Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin 100 illiyi münasibətilə 2020-ci ildə nəşr olunmuş kitablarının təqdimat mərasimi keçirilib.

Tədbiri Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin baş direktoru, akademik Nailə Vəlihanlı açaraq mərasimin elmi baxımdan əhəmiyyətini vurğulayıb, rəhbərlik etdiyi qurumun mədəniyyət ocağı olması ilə bərabər, elmi təşkilat kimi də fəaliyyətindən, burada aparılan tədqiqat işlərindən danışib. Qeyd olunub ki, muzeydə saxlanılan tarixi eksponatları öyrən-

mək, onları təqdim, təbliğ və nəşr etdirmek bu qurumun əsas fəaliyyət istiqamətlərindəndir. N. Velihanlı, bu il artıq 16 kitabın nəşr olduğunu da diqqətə çatdırıb.

Sonra AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan tarixinin və elminin inkişafında Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin xidmətlərini xüsusi qeyd edərək yeni nəşrlərin əhəmiyyətindən danışib. Muzeydə qorunub saxlanılan materialların cəmiyyətə təqdim olunmasını yüksək dəyərləndirən akademik İ. Həbibbəyli yeni nəşrlərin AMEA-nın əməkdaşları və müxtəlif elmi müəssisələri üçün hər zaman dəyərlər mənbə olacağını bildirib. Qeyd edib ki, bu elmi nəşrlərin tədqiqatçılara, ictimaiyyətə təqdim olunmasının mədəniyyətizimizin və tariximizin təbliği baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Daha sonra akademik Ş. Mustafayev, t.ü. f. d., dosent F. Əhmədova, t.ü. f. d. C. Bəhrəmov, s.ü. e. d. S. Dünyamalıyeva, t.ü. f. d. A. Quliyev və t.ü. e. d. T. Dostiyev çıxış edərək təqdim olunan nəşrlər bərədə təəssüratlarını və rəylərini bölüşüb. Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin öyrənilməsində, təbliğində və ictimaiyyətə çatdırılmasında muzeyin rolunu xüsusi vurğulayıblar.

Sonda tədbir iştirakçıları muzeyin nəşrlərindən ibarət sərgi ilə tanış olublar.

Qeyd edek ki, muzeyin Arxeoloji, Etnoqrafiya, Numizmatika elmi-fond şöbələrinin, Sənədlər mənbələr, Silahlar və bayraqlar, Köməkçi tarixi fənn materialları, Xüsusi, Hədiyyələr və xatirə əşyaları fondlarının materialları əsasında hazırlanmış "Azərbaycan tarixi 100 eksponatda", "Hacı Zeynalabdin Tağıyev sarayı" kitab-albomları, həmçinin "Azərbaycan Dmitri Yermakovun fotosəkillərində", "Sehrli çıraq", "Xəzər Atlantidası yadigarları", "Azərbaycan möhürünlərin tarixindən", "Üzətəpə kurqanındaki alban döyüşü", "Azərbaycan şəhərlərinin açarları", "Gözəllik ondur", "Azərbaycan milli kişi geyimləri", "Hacı Zeynalabdin Tağıyev fotosəkillərde", "Əlifba" kitabları çapdan çıxb. Azərbaycan və ingilis dillerində hazırlanmış bu nəşrlər Azərbaycan tarixinin ayrı-ayrı səhifələrinin tədqiqi ilə yanaşı, muzey kolleksiyasının populyarlaşdırılması baxımından da mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə problem şurasının növbəti icası

Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə problem şurasının növbəti onlayn icası keçirilib.

İclası AMEA-nın vitse-prezidenti, problem şurasının sədri, akademik İrədə Hüseynova açaraq iclasın gündəliyi barədə iştirakılara məlumat verib. O, elmi-tədqiqat işlərinin mövzularına diqqətə baxılması və lazımi qərarların verilməsi üçün bütün işlərin görüldüyü, müvafiq seksiyaların işinin yüksək səviyyədə təşkil edildiyini, dissertasiyaların yeriňə yetirildiyi təşkilatlarla six əlaqələrin yaradıldığını diqqətə çatdırıb.

Sonra problem şurasının elmi katibi, AMEA-nın Botanika İnstitutunun

Mikrobiya laboratoriyanın müdürü, biologiya elmləri doktor, dosent Dilzərə Ağayeva dissertasiya mövzularının təsdiqi üçün 31 işin (biologiya üzrə 15, aqrar elmlər üzrə 8, tibb üzrə 8 iş) müzakirəye çıxarıldığını bildirib.

Daha sonra D. Ağayeva biologiya elmləri, problem şurasının sədri müavini, AMEA-nın Torpaqşunaslıq və Aqrokimya İnstitutunun Torpaq

meliorasiyası laboratoriyanın müdürü, aqrar elmləri doktor Mustafa Mustafayev aqrar elmləri, Azərbaycan Tibb Universitetinin II Cərrahi xəstəliklər kafedrasının dosenti, tibb elmləri doktor, dosent Rasim Cəfərli isə tibb üzrə dissertasiya mövzularını təqdim ediblər.

Akademik İrədə Hüseynovanın rəhbərliyi ilə keçirilən müzakirələr-

də Biologiya və Tibb Elmləri Bölüməsinin Elmi şurasının sədr müvənni, Azərbaycan Tibb Universitetinin I Cərrahi xəstəliklər kafedrasının müdürü, AMEA-nın müxbir üzvü Nuru Bayramov, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Bioinformatika laboratoriyanın müdürü, AMEA-nın müxbir üzvü İlham Şahmuradov, Tibbi Ərəzi Bölümələrinin idarəetmə Birliliyinin V. Y. Axundov adına Elmi-Tədqiqat Profilaktika İnstitutunun direktoru, tibb elmləri doktor, professor Adil Allahverdiyev, Azərbaycan Tibb Universitetinin Histologiya, embriologiya, sitologiya kafedrasının müdürü, tibb elmləri doktor, professor Eldar Qasımov, Botanika İnstitutunun Etnobotanika laboratoriyanın müdürü, biologiya elmləri doktor,

professor Səyyarə İbadullayeva, Mərkəzi Nəbatat Bağının Ağac və kol bitkiləri laboratoriyanın müdürü, biologiya elmləri doktor, professor Elman İsgəndər, Zoologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktör müavini, biologiya elmləri doktor, dosent Elşad Əhmədov, Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin eməkdaşı, aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Cəvansir Telai, Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Meyvə bitkiləri şöbəsinin müdürü, aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktor, dosent Mirzə Musayev və başqaları iştirak ediblər.

Biologiya üzrə müzakirəyə çıxarılmış 15, aqrar elmlər üzrə 6, tibb üzrə 7 iş müsbət qiymətləndirilərək qəbul olunub, digər mövzular təkrar baxılmaq üçün geri qaytarılıb.

İnstitutun fəaliyyətinin 5-ci ildönümünə həsr olunan tədbir

AMEA-nın Elm Tarixi İnstitutu (ETİ) müəssisənin yaranmasının və fəaliyyətinin 5-ci ildönümünə həsr olılmış hesabat tədbiri keçirib. Tədbir akademiya və elmi-ictimaiyyət, eləcə də cəmiyyət qarşısında hesabat formatında hazırlanıb.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli açıb. ETİ-nin yaranma tarixi, əldə etdiyi nailiyətlər, aparılan tədqiqat işləri və beynəlxalq əlaqələrin dən, həyata keçirdiyi xüsusi layihə və nəşrlərdən söz açan akademik qeyd edib ki, 2014-cü ilde təsis olunan, 2016-ci ildə fəaliyyətə başlayan institut qısa müddətə kicik kollektivlə bir çox uğurlara imza atıb, ölkədə və beynəlxalq məqyasda tanınır, dünyanın bir çox elmi mərkəzləri ilə əlaqələr qurub. İ.Həbibbəyli bildirib ki, müəssisədə elmlərin multidisiplinar təhlilini vermək, elm tarixinin nezəri və metodoloji problemlərini əsaslandırmaq, eləcə də qədim dövrdən bugüne qədərki tarixi görüşlərin formallaşmasını öyrənmək istiqamətində işlər uğurla aparılıb və institut bu barədə fərqli nəşr layihələri və tədbirlər həyata keçirib. İ.Həbibbəyli qeyd edib ki, təbiətşünaslığın tarixinə dair beş buraxılışdan ibaret ocerklər, AMEA-nın tarixini eks etdirən külliyyat, Azərbaycanlıq ideologiyasının tarixi köklərinin araşdırıldığı, eləcə də bir çox elm sahələrinin tarixşünaslığına, elmi qurumların tarixinə həsr olunmuş nəşr layihələri institutun uğurlu göstəriciləri olmaqla yanaşı, eyni zamanda akademiyanın tarixinə də də yenilikdir.

Bütün bunların müəssisənin direktoru, tarix elmləri doktoru Məryəm Seyidbəylinin rehberliyi ilə reallaşdırılmış vurgulayan akademik Elm Tarixi

Institutunda mövcud səmərəli və səmimi işgüzar mühitin formallaşmasında düzgün kadri siyasetinin böyük rol oynadığını bildirib. Institut əməkdaşlarının yalnız elmi tədqiqat sahələrində deyil, ictimai həyatda aktiv olundularını, mediada xüsusi faallıqları ilə seçidlərləri de qeyd edib.

Elmi müəssisənin bütün göstərişlər üzrə inkişaf etdiyini, müasir tələblərə və çağrıslara cavab verdiyini vurğulayan akademik çıxışının sonunda ETİ kollektivini yubiley münasibətilə təbrik edib, gələcək fəaliyyətinde uğurlar dileyib.

Sonra müəssisənin direktoru, tarix elmləri doktoru Məryəm Seyidbəyli çıxış edərək Azərbaycanda elm tarixinin və elmşünaslığın yeganə fundamental araştırma mərkəzi olan Elm Tarixi İnstitutunun 5 illik fəaliyyətinin qısa hesabatını təqdim edib.

İnstitut direktorunun 2016-2020-ci illərdə ETİ-nin fəaliyyətinin bütün spektrleri üzrə təsəvvür yaradan çıxışında elm tarixinin müstəqil bir elm sahəsi kimi formallaşması, Azərbaycanda elm tarixinin öyrənilməye başlanması və təşkilatlanması, elmi müəssisənin yaranma zərurəti, profili, əsas fəaliyyət istiqamətləri, struktur, eləcə də əsas elmi nəticələri barədə statistik məlumatlar təqdim edilib.

Elmi müəssisənin keçdiyi yola nəzər salan direktor qeyd edib ki,

ötən 5 ilədə institut bir çox yeniliklərə və ilkərə imza atıb, spesifik profili, yeni tədqiqat sahələri, fərqli layihə və nəşrləri, intensiv və uğurlu beynəlxalq əlaqələri, respublika və beynəlxalq səviyyəli elmi konfrans və seminarlarda 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyətə malik olmasına baxmayaraq, institutun əməkdaşları 50-dən çox beynəlxalq və lokal konfranslara qatılıb, tezis və məqalələr təqdim ediblər. 2016-ci ildən bu günədək qurumun əməkdaşlarının 40-dan çox beynəlxalq və lokallıqda təqdim edilmiş mövzulara həsr olmuş 100-dən çox tədbir həyata keçirilib. Kiçik elmi heyə

Qarabağın biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatlarına həsr olunmuş konfrans elmi icimaiyyətdə böyük maraq doğurdu

“Qarabağın biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatları:

keçmiş, bugünü və gələcəyi” mövzusunda keçirilmiş konfrans uğurlu nəticələrlə yadda qalıb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı canab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər ordumuz Qarabağ torpaqlarını 44 günlük müharibə ilə erməni işgalçılarından azad etdi. Bununla da Qarabağ regionunda ermənilər tərəfindən törədilmiş ekoloji fəlakətin elmi əsaslı monitorinqi, azad edilmiş ərazilərin bioloji müxtəlifliyinin, torpaq və su ehtiyatlarının, kənd təsərrüfatının işğaldan əvvəlki və mövcud vəziyyətinin müqayisəli təhlili, bərpası, mühabizəsi və səmərəli istifadəsi üzrə tədqiqatlar aktuallaşdırıb.

20-21 may 2021-ci il tarixlərədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında “Qarabağın biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatları: keçmiş, bugünü və gələcəyi” mövzusunda keçirilən onlayn konfrans mehz həmin aktuallığı, eləcə də müvafiq fealiyyətlərə bağlı yol xəritəsinin müəyyənləşdirilməsi, əldə edilmiş ilkin nəticələrin elmi icimaiyyətə çatdırılması üçün bu sahədə çalışan alim və mütəxəssisləri vahid vürtal məkanda topladı.

Konfransın nüfuzlu alimlərdən ibarət olan təşkilat komitəsinin sədri AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev, sədri müavini AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova idi.

Akademik Ramiz Mehdiyevin giriş nitqilə ilə başlayan tədbirin açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının ekoloji və təbii sərvətlər naziri Muxtar Babayev, Azərbaycan Respublikasının kənd təsərrüfatı naziri İnam Kərimov və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova çıxış etdilər.

Akademik R.Mehdiyevin açılış mərasimindəki nitqində qeyd olunduğu kimi, bu gün cənab Prezidentin sarsılmaz iradəsi və liderliyi ilə Qarabağ torpaqlarında yeni müasir infrastrukturun qurulması, smart kənd və şəhərlərin yaradılması, müxtəlif təsərrüfat sahələrinin təşəkkülü, “yaşıl” iqtisadiyyatın tətbiqi, təxici, dini, mədəni abidələrin bərpası işinə artıq başlanılmışdır. Növbəti mərhelelərdə ise illərlə yurd-yuvanından didergin düşmən azərbaycanlı əhalinin Qarabağa qayıdışı, məskunlaşması və bu torpaqlarda milli tarixin, mədəni ərşin yeni səhifələrinin yazılıması mümkün olacaqdır.

AMEA rəhbəri öz çıxışında Qarabağ bölgəsinin insan resursları, iqlimi, landsafti, flora və fauna müxtəlifliyi, bərkəti torpaqları, şəfali suluları ilə həmisi seçildiyini qeyd etmişdir: “Ən qədim insan məskənlərindən olan Azix mağarasının, eləcə də bir neçə min illik təsərrüfatçılıq mədəniyyətini, dövlətçilik ənənələrini eks etdirən arxeoloji qazıntı yerlərinin, antik memarlıq nümunələrinin, nadir və itmək təhlükəsində olan bitki və heyvan növlərinin mövcudluğu bu bölgənin çoxşaxəli multidisiplinər tədqiqatlar üçün dəyərini dəha da artırıb”.

Hələ Vətən müharibəsinin gedidişində və qələbəmizdən sonra yillarda Qarabağın tədqiqi ilə bağlı bütün məsələlər Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında respublikanın elmi icimaiyyətinin geniş istirakı ilə hərəkəfl Müzakirə edilmiş və müvafiq qərarlar qəbul olunmuşdur. Bunaqlanın mühümü AMEA Rəyasət Heyətinin “Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın Fəaliyyət programı və Tədbirlər planı haqqında” 12 yanvar 2021-ci il tarixli qərarıdır. Bu qərara 14 bənddən ibarət “Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində aparılacaq elmi tədqiqat işləri, elmtutumlu bərpa və quruculuq layihələri üzrə AMEA-nın Fəaliyyət programı” və 90 bənddən ibarət “Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın Fəaliyyəti haqqında Tədbirlər Planı” daxildir. Ölkədə elminə əlaqələndiricisi olan Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə yanaşı, həmin qərarın icrasına, həmcinin Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat Nazirliyi, Eko- logiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Tehsil Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Fövqəladə Hallar Nazirliyi və di-

ger dövlət orqanlarının müvafiq strukturlarının da cəlb olunması nəzərdə tutulur.

Sənədə əsasən, regionda elmi, elmi-istehsalat qurumlarının təşkili, təhsil sisteminin yaradılması və formalşdırılmasına dəstək göstərilməsi ilk tədbirlərdən olmalıdır. Cox təqdirəlayış haldır ki, qeyd edilən qərarın əsas hədəfləri Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təşkilatçılığı ilə keçirilən “Qarabağın biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatları: keçmiş, bugünü və gələcəyi” mövzusunda onlayn konfransın istiqamətləri sırasına daxil edilmişdir.

Tədbirdə çıxış edən ekoloji və təbii sərvətlər naziri Muxtar Babayev işğaldan azad edilmiş ərazilərde aparılmış ilkin monitorinqlərə görə 10 minlər hektar meşə sahəsinin talan olunduğu, bölgənin təbii landşaftına və bioloji müxtəlifliyinə ciddi ziyan vurulduğunu və 100-dən çox təbiət abidəsinin məqsədli şəkildə mehv edildiyini qeyd etmişdir.

Nazir Qarabağ zonasının su resurslarından istifade məsələsinin əhəmiyyətini də vürgüləmişdir: “Buradakı zəngin yerüstü və yeralı su ehtiyatlarından həm əhalinin içməli su ilə teminatında, həm də kənd təsərrüfatının inkişafı və elektrik enerjisi istehsalı üçün böyük istifadə potensialı vardır. 30 illik fasılədən sonra su ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi, o cümlədən qarolcmə fealiyyətimiz bərpa olunmuşdur. İşğal nəticəsində infrastrukturu sıradan çıxarılmış hidrometeoroloji məntəqələrdə tezliklə müasir avtomat sistemlərinin tətbiqi ilə müşahidələrin bərpası planlaşdırılır”.

Məlumdur ki, həzirdə alim və mütəxəssislərimiz peyk məlumatları əsasında faktiki əkin yerlərinin, çoxılık intensiv bağların xəritə üzərində vektorlaşdırılması işini aparırlar. Bu işlər azad edilmiş ərazilərin torpaq və su ehtiyatları ilə bağlı məlumatları dəqiqləşdirməyə, görüləcək işləri düzgün planlaşdırmağa imkan verəcək.

Azərbaycan Respublikasının kənd təsərrüfatı naziri İnam Kərimovun sözləri ilə desək, Qarabağ bölgəsi zəngin su və torpaq ehtiyatlarına malikdir, ərazilərin torpaq-iqlim şəraiti, əlverişli su təminatı və coğrafi mövqeyi kənd təsərrüfatının inkişafına imkan verir. Azad edilmiş ərazilərdə aqrar sahənin inkişafına bölgənin kompleks şəkildə yenidən qurulmasının tərkib hissəsi kimi baxmaq zəruriyidir. Bu proses ən müasir şəhərsalma, prinsiplərinə uyğun yeni yaşayış məntəqələrinin salınması və məskunlaşma ilə paralel aparılacaqdır. Bu səbəbdən, azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatının innovativ əsaslarında yenidən qurulması “Ağlılı kənd” layihəsinin tərkib hissəsi sayılır.

Konfrans, həm də Qarabağın biomüxtəlifliyini, torpaq və su ehtiyatlarını yenidən öyrənmək, bərpa və inkişaf etdirmək istiqamətində Azərbaycan elminin üzərinə düşən mühüm vəzifələrin öhdəsindən gəlmək, növbəti işləri planlaşdırmaq və həyata keçirmək üçün tədqiqatçılarımızı bir araya toplamaqda irəliyə doğru atılmış ciddi bir addım oldu.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova konfransa təqdim olunmuş 118 tezisin əsasən keçmişdə, Sovetlər dönməndə aparılmış tədqiqatlar və son illərin peyk çəkilişləri, eləcə də regiona alimlərimizin son dövrlərdə etdikləri aşasayı, ərazi cəhətdən məhdud xarakter daşıyan səfərləri əsasında, ehtimal xarakterli proqnozlar verməklə yazılığını, bəzi tezislərin son ayalar ərzində regionda aparılmış real monitorinqlərin nəticələrini eks etdiriyini qeyd etmişdir.

Bu materialların müellifləri respublikanın müxtəlif elmi tədqiqat və təhsil məssəsələrini, o cümlədən AMEA-nı, Azərbaycan Respublikası

sı Ecologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyini, Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyini, Azərbaycan Məliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin elmi müəssisələrini, Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyini, Bakı Dövlət Universitetini, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetini, Azərbaycan Texniki Universitetini, Gəncə Dövlət Universitetini, Azərbaycan Tibb Universitetini və digər təşkilatları temsil edirlər.

Konfransın bağlanması mərasimində AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli tədbirin elmi-praktiki əhəmiyyətini və siyasi baxımdan vacibliyini vürgülmüşdür. O, Qarabağın biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatlarına həsr olunmuş bu konfrans işğaldan azad edilmiş ərazilərlə bağlı aparılacaq tədqiqatların başlangıcı kimi qiymətləndirmişdir: “AMEA-nın ölkənin müvafiq qurumları ilə eyni mövqədə çıxış edərək Qarabağla bağlı multidisiplinər elmi problemlərin həllinə nail olacağına əminik”.

Konfransa yekun vuran AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova Qarabağın azad olunması, eləcə də bu ərazilərin yenidən tədqiqi üçün imkanların yaradılmasına görə Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevə təşəkkürün bildirildi.

Tədbirin elmi fikirlərin mübadiləsi baxımdan əhəmiyyətli olduğunu söyləyən AMEA-nın vitse-prezidenti azad olunmuş ərazilərlə bağlı elmi programların hazırlanmasının, Genetik Ehtiyatlar Institutunun Ağdərə rayonunda yerləşən, ermənilər tərəfindən məhv edilmiş Qarabağ Elmi Tədqiqat Bazasının bərpası istiqamətində işlərin görülməsinin zəruriyinə toxunub. Akademik qeyd edib ki, konfrans Azərbaycan alimləri qarşısında ciddi məsələlər ortaya qoyub, bu ərazilərdə tabiat abidələrimizi, qorú və yasaqlıqlarımızı, kənd təsərrüfatımızı bərpa etmək üçün tədqiqatlar aparılmasının əhəmiyyətini aşkarla çıxıb.

Akademik İrədə Hüseynova Qarabağ bölgəsi ilə bağlı hərtərəflə multidisiplinər tədqiqatların uğurla aparılacağına əminliyini ifadə edib, pandemiya qalib gəlməkə, növbəti, daha mötəbər, beynəlxalq iştiraklı konfransın Şuşa şəhərində təşkil ediləcəyinə inamlı olduğunu bildirib.

Konfransda təqdim olunan digər məruzə və çıxışlarda Vətən müharibəsi nəticəsində işğaldan azad olunmuş Qarabağ ərazisinin ən müxtəlif problemlərinin araşdırılması ilə bağlı həyata keçirilecək layihələrdən, ərazinin ekoloji vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üçün aparılacaq monitoringlərdən, bu bölgənin biomüxtəlifliyin bərpası istiqamətində görüləcək işlərdən bəhs edilmişdir.

Tədbir, həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərin biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatları, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə ekoloji terror və böyük qayışdırın ekoloji aspektləri, bu ərazilərdə kənd təsərrüfatının bərpası və inkişafı, həmin ərazilər üçün “yaşıl enerji zonası” konsepsiyası, biomüxtəlifliyin qorunması, siyasi, hüquqi və mədəni-etik yanaşmalar və digər əhəmiyyətli, multidisiplinər problemlərə həsr olunmuş məruzələrlə yadda qaldı.

İki gün ərzində “Qarabağın faunası, herontoloji tədqiqatlar, ekoturizm”, “Qarabağın torpaq və su ehtiyatları, yaşıl iqtisadiyyat”, “Qarabağın təbii florası, bitkiliyi, meşə və otlak ekosistemləri” və “Qarabağın genetik ehtiyatları və ərzaq təhlükəsizliyi” paralel bölmələri üzrə 16 plenar, 46 seksiya məruzəsi böyük maraqla qarşılıqlı. İnanıraq ki, “Qarabağın biomüxtəlifliyi, torpaq və su ehtiyatları: keçmiş, bugünü və gələcəyi” mövzusunda keçirilən konfransın materialları elmi icimaiyyətin müvafiq məsələlərlə bağlı daha geniş müzakirelərinə rəvac verəcək, yeni dövr üçün məqsədlərinin seçilməsinə, tədqiqat planlarının hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə, regionun resurslarının effektiv istifadəsi üzrə təkliflərin işlənilməsinə yardım edəcəkdir.

Nərgiz QƏHRƏMANOVA,
AMEA Rəyasət Heyəti aparatının icimaiyyətlə əlaqələr və informasiya şöbəsinin sektor müdürü, dissertant

Azərbaycan alimləri vəhşi ipəkqurdunun ipəkçilik üçün yetişdirilməsi üsulunu ixtira ediblər

AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzinin (ŞREM) əməkdaşları yeni elmi uğura imza atıblar. Belə ki, mərkəzin Tut ipək qurdunun seleksiyası şöbəsinin elmi işçisi, AMEA-nın Zoologiya İnstitutunun dissertanti Zəriştac Şükürova-nın yerinə yetirdiyi dissertasiya işi üzrə əldə etdiyi ilkin nəticə Azərbaycan Respublikası Əqli Mülkiyyət Agentliyinin tabeliyində olan Patent və Əmtəə Nişanlarının Ekspertizası Mərkəzinin 21 may 2021-ci il tarixli qərarı ilə “Vəhşi ipəkqurdunun yetişdirilməsi üsul” ixtirası kimi qiymətləndirilib və buna dair məlumatların Agentliyin “Sənaye mülkiyyəti” bülletenində dərc olunması haqqında ekspertiza rəyi verilib.

Ixtiranın müellifləri Z.Şükürova, ŞREM-in direktoru, fizika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Y.Şükürlü, ŞREM-in elmi işlər üzrə direktor müavini, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru F.Əzizov və Tut ipək qurdunun seleksiya şöbəsinin rəhbəri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Q.Bəkirovdur.

Ixtiranın yeniliyi ondan ibarətdir ki, Saturniya ailesinə aid olan “Saturnia pyri” vəhşi ipəkqurdunun mehz ipəkçilik üçün yetişdirilməsi ilə ondan yüksək davamlılıq qabiliyyətinə malik spesifik ipək alınıb.

İlkin nəticələr göstərir ki, ənənəvi tut ipəkqurdunun (Bombyx mori) ipəyi ilə müqayisədə, heterotrof canlı olan “Saturnia pyri”的 ipəyinin lifləri daha davamlı, iki dəfə daha möhkəmdir, o cümlədən digər toxuculuq lifləri ilə yaxşı ulzalar.

Qeyd edək ki, bu ixtira elmi və təsərrüfat əhəmiyyətine malik olmaqla “Azərbaycan Respublikasında baramaçılığın və ipəkçiliyin inkişafına dair 2018-2025-ci illər üçün Dövlət Programı” üzrə ŞREM-ə tapşırılmış Tədbirlər Planının “Baramaçılıq və ipəkçilik sahəsində qabaqcıl təcrübənin yeni əsas və texnologiyaların öyrənilməsi və tətbiqi” istiqamətində yerinə yetirilən ilk tədqiqat işidir.

Həzirdə mərkəzin alimləri tərəfindən bu istiqamətdə tədqiqatların genişləndirilməsi, daha uğurlu nəticələrin əldə olunması planlaşdırılır.

Qafqazda bəbir populyasiyasını artırmağın modelləri təklif olunub

AMEA-nın Zoologiya İnstitutunun Quru onurğaları laboratoriyan

Qarabağın 1899-cu il xəritəsinin kartoqrafik-toponimiya təhlili

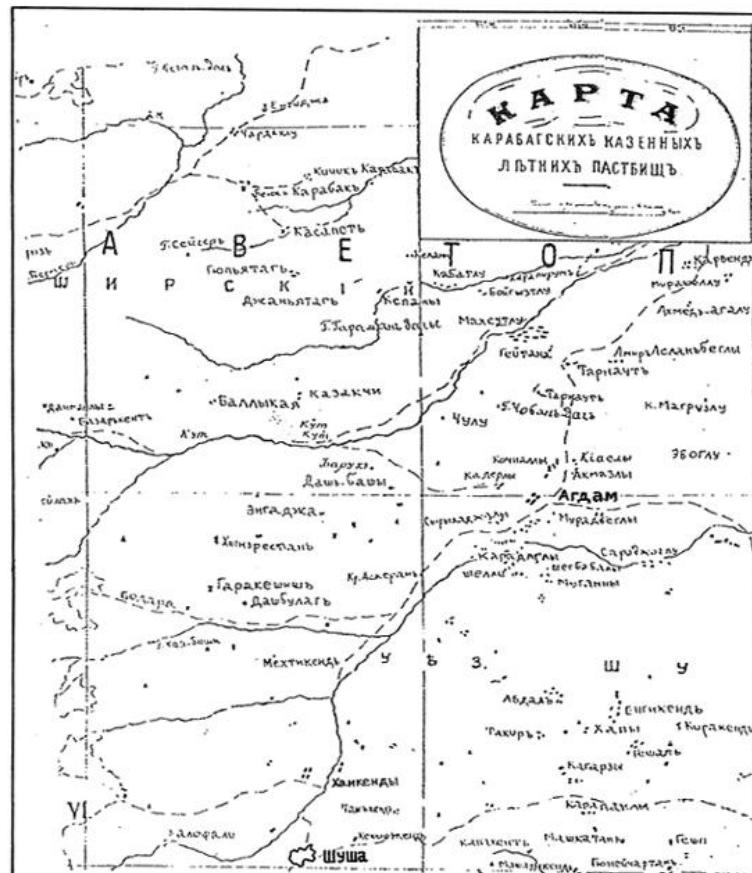
Xəritə çox zəngin məlumat mənbəyidir, bəzən kitabın mətnindən dəfələrlə üstün-dür. Tarixi, iqtisadi, ümumi coğrafi və digər xəritələr özüne məxsus elmi-praktiki əhəmiyyətə malik sənədlər-dir. Xəritələr yüzlərlə, min-lərlə çox dəyərli tarixi və coğrafi adları - dövlətlər, on-ların inzibati vahidləri, yaşa-yış məntəqələri, dağlar, zir-vələr, silsilələr, düzənliklər, təbii mərzlər, çaylar, göllər, bulaqlar və s. özündə bir-leşdirir.

Azərbaycan ərazisi XVIII-XIX əsrlərdə aktiv şəkildə xəritəyə köçürüldü. XIX əsrədə Azərbaycanda topoqrafik planalma xüsusilə intensiv şəkildə aparılmışdır ki, bu da Rusiyanın hərbi ehtiyacları ilə əlaqəli idi. Topoqrafik planalma iki, beş və on verst, bəzi bölgələr və şəhərlər üçün isə bir verst, yarım verst və dəha böyük miqyasda aparılmışdır.

Azərbaycanda Sovet hakimiyyətinin qurulmasından evvel hərbi məqsədlər üçün topoqrafik planalma ilə yanaşı, xəritə tərtibatı və müxtəlif mövzulara aid xüsusi xəritələrin nəşri, ayrı-ayrı idarələr - Torpaq Mərz İdarəsi, Dövlət Mülkləri və Əkinçilik Nazirliyi, Köcürmə İdarəesi, Rabitə Yolları İdarəesi və s. tərefindən hazırlanırdı. Əksər topoqrafik planalma nəticələri xəritələrin tərtib və nəşr olunduğu xüsusi topoqrafik depo-anbara (Tiflisdə) daxil olurdu.

Məzmununa görə belə qiymətli və maraqlı xəritələrdən biri - "Qarabağ dövlət yay otlaqlarının xəritəsi" - 1899-cu ildə M.A.Skibitski tərafından Tiflisdə nəşr olunmuş bir kitabda çap edilmişdir. M.A.Skibitski uzun müddət Cənubi Qafqazda (Zaqafqaziyada) işləmiş və inqilabdan əvvəl burada torpaq idarəciliyinə rəhbərlik etmişdir. O, həmçinin, Qarabağda otlaq təsərrüfatı ilə bağlı əhəmiyyətli iqtisadi tədqiqatlar aparmışdır. 1920-ci illərin əvvəllerində Azərbaycan və Ermənistan arasında aparılan danışqlarda birbaşa iştirak etmiş, iki respublikanın inqilabi komitələrinin sədrleri S.Kasyan və N. Nərimanova şəxsləri tanış olmuşdur. M.A.Skibitski uzun illər ərzində Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin torpaq komissiyasının 1928-ci ilə qədərki fəaliyyətinə dair bir çox qiymətli faktiki materialları eks etdiyən qeydlərin qorunub saxlanıldığı Qarabağ tarixine dair geniş bir arxiv toplamışdı. 1929-cu ildə S.M.Kirov və Ermənistanın inqilab komitəsi sədrini S.I.Kasyan bu materialları ilə tanış olmusdular.

Bir çox tədqiqatçıların əsərləri
Qarabağın tarixinin, təsərrüfatının,
etnik tərkibinin öyrənilməsi məsələ-
lərinə həsr edilmişdir. Kartoqrafik
mənbələr, xüsusilə, "Qarabağ döv-
lət yay otaqlarının xəritəsi" (Şəkil 1)
Qarabağın tarixinin, iqtisadi inkişa-
finin, coğrafiyasının və toponimləri-
nin öyrənilmesi üçün dəyərli məlu-
matlar verir. Həmin xəritə on verst
miqyasda tərtib edilmişdir
(1:420000). Koordinat şəbəkəsinə
malik xəritədə paralellər və meri-
dianlar 15 dəqiqədən bir çəkilmış-
dir. Bütün növ yaşayış məntəqələri,
yol və çay şəbəkələri ətraflı şəkildə
göstərilmiş, dövlət, quberniya və qə-
za sərhədləri çəkilmişdir. Yelizavet-
pol quberniyasının Cəbrayıllı, Cavan-

”Qarabağ dövlət yay otlaqlarının xəritəsi” (fragment)

şir, Yelizavetpol, Zəngəzur, Şuşa qəzalarının və Bakı quberniyasının Cavad qəzasının bir hissəsinin otlaqları xəritədə fərqli rəngli fonla vərilmişdir. I - VIII rum rəqəmləri ilə səkkiz bölgə göstərilir: Murovdağ, Yuxarı-Tərtər, Zəngəzur, Sisian, Kopan, Qırx-Qız, Kirs-Sarıbaba, Kirs-Ziarat.

Kitabın ve onun əlavəsi olan xəritənin müəllifi yazırıdı: "Araşdırılan Qarabağ otlqları (eylagları) Yelizavetpol quberniyasının Cavanşir, Zəngəzur, Şuşa və Cəbrayıl qəzalarında, Qarabağ adlanan ərazisinin hüdudlarında yerləşir və daha əvvəl, 1828-ci iddə Rusiyaya birləşdirilmişsinə qədər xüsusi Qarabağ xanlığını təşkil edirdi. Onlar 63o15'46" və 64o32'8" ş.u. və 38o55'14" və 40o19'23" şm.e. arasında uzanırlar, yəni uzunluq üzrə 1o16'21" və ya 102.4 verst, enlik üzrə isə 1o24'9" və ya 146 verst". Bir verstin 1,067 km-ə bərabər olduğunu nəzərə alsaq, uzunluq və enlik üzrə Qarabağ yay otlqlarının ölçülərini, müvafiq olaraq 109,3 km və 155,8 km-ə bərabər olduğunu təyin edə bilərik.

M.A.Skibitski tərefindən tarixi Qarabağın kəndləri, həyətləri (tüstü-bacalar) və əhalisinin etnik tərkibi baredə mühüm statistik məlumatlar verilir: "Təsvir edilmiş eyaglişların istifadəçilərinin ümumi sayı - 26038 həyat evləri (tüstü-baca) olanlar, 452 kənd arasında paylanmışdır ki, onlardan Cabravlı qazasının 81 kəndin-

lardan Cəbrayıl qəzasının 81 kəndində 4048 tüstü-baca, Cavanşir qəzasının 102 kəndində 5064 tüstü-baca, Yelizavetpol qəzasının 4 kəndində 331 tüstü-baca, Zəngəzur qəzasının 175 kəndində 9432 tüstü-baca, Şuşa qəzasının 81 kəndində 5223 tüstü-baca ve Cavad qəzasının 9 kəndində 1940 tüstü-baca vardır.

Etnik tərkibinə görə sözügedən istifadəçilər Azərbaycan tatarlarına (çar dövründə rusiyalı məmurlar azərbaycanlılara tatar deyirdilər - müəllif), kürdlərə, ermənilərə və tatlara (XIX əsrde Cənubi Azərbaycandan köçmüş azərbaycanlılara tat deyirdilər - müəllif) bölünürdülər. Qarabağ boyunca səpələnmiş 333 ayrı kənddə və Ganjin ovalığında yerləşən iki kənddə 18919 tüstü-baca

miqdarında tatarlar yaşayır; 3510 tüstü-bacadan ibaret olan kürdlər, Zəngəzur qəzasındaki Akara və Bərgüşəd çayları, Cavanşir qəzasındaki Tərtər və Tutku dərələri boyunca və Cəbrayıl qəzasındaki Bərgüşəd çayın aşağı axarı boyunca 69 kənddə yaşayırlar; 3408 tüstü-baca tərkibində olan ermənilər - Cavanşir, Zəngəzur və Cəbrayıl qəzalarının yüksək hissəsindəki 47 kənddə ve 201 tüstü-baca sayda olan tatlar isə Zəngəzur qəzasının Migrı sahəsinin bir kəndində (Nüvədi) yaşayırlar".

1893-cü ildə Zaqafqaziya bölgəsi əhalisine dair statistik məlumatlarla-
ra istinad edərək, M.A.Skibitski
Yelizavetpol quberniyasının tatarları
ve kürdleri arasında tüstü-bacanın
(həyətin) orta ölçüsünün 5.3 nəfər,
ermənilərdə 7.1 nəfər, Nüvədi kən-
dində tatlıarda 4.6 nəfər, Bakı quber-
niyasının Cavad qəzasının tatarla-
rında isə 6 nəfər olduğunu yazar. Be-
ləliklə, bütün qəzalarda hər etnik
qrupun tüstü-bacalarının (həyətləri-
nin) ümumi sayını və hər tüstü (hə-
yətdə) başına düşən ortalama adam
sayını bilməklə XIX əsrin sonunda
tarixi Qarabağ əhalisinin etnik tərkibi
fürşün orta göstəriciləri hesabla-
maq mümkündür: tatarlar (Yelizavet-
pol quberniyasının qəzalarına gö-
rə) 1 tüstü-bacaya düşən ortalama

adam sayını (5.3) ve tüstü-bacalarının
ümumi sayını (16979) nəzəre ala-
raq, cəmi 89989.0 nəfər idi; Cavad
qəzasında (Bakı quberniyası) tatar-
lar (6.0 nəfər x 1940 tüstü) 11.640
nəfər; kürdlər (5.3 nəfər x 3510 tü-
stü) 18603.0 nəfər; ermənilər (7.1 nə-
fər x 3408 tüstü) 24197.0 nəfər; tat-
(4.6 nəfər x 201 tüstü) 925.0 nəfər
təşkil edir. Ümumilikdə, Qarabağ
bölgəsinin bütün qəzaları üçün əha-
li 145354.0 nəfər idi

İl 145354. Ünvanı ləri.
Statistik göstəricilər, rus tədqiqatçısı M.A.Skibitskinin qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan tatarlarının "bütün Qarabağ boyunca sépalənmış 333 ayrı kənddə yaşadıqlarını" və bununla yanaşı, XIX əsrin sonunda həm kəndlərin sayı, həm də əhali sayına görə əhəmiyyətli üstünlüyü malik olduğunu göstərir. 1899-cu il-də azərbaycanlılar (tatarlar) 70%,

ermeniler 16,6%, kürdlər 12,7% və tatlar bütün Qarabağ əhalisinin 0,7%-ni təşkil edirdilər. Qarabağın 452 kəndindən azərbaycanlılar 333 kənddə yaşayırdılar ki, bu da Qarabağdakı bütün kəndlərin 73,7%-ni təşkil edir. Ermənilər ümumi kənd sayının 10,4%-ni təşkil edən 47 kənddə, kürdlər isə Qarabağın 69 (15,3%) kəndində yaşayırdılar.

M.Ə.Skitbskinin statistik məlumatlarına əlavə olaraq, Qarabağ əhalisinin coğrafiyası, iqtisadiyyatı, etnik tərkibi haqqında zəngin məlumatlar tapa biləcəyiniz bir çox tarixi mənbələr, statistik məlumatların top-luları, təqvimləri mövcuddur. Bu mənbələr, Qarabağ əhalisinin etnik tərkibindəki say baxımından dəyişiklikleri qərəzsiz izləməyə imkan verir. Buna ehtiyac, Qarabağ münaqışası (1988-2020) və erməni tərəfinin 1921-1923-cü illərdə Qarabağın dağlıq hissəsindəki ermənilərin sa-yını sünə şəkildə artırmaq üçün əsassız cəhdləri ilə əlaqədar ortaya çıxmışdır.

Qarabağ xanı İbrahim Xəlil xan tərəfindən Kürkçay sülh müqaviləsinin (1805) imzalanmasından sonra Qarabağ xanlığı Rusiya tərəfindən işğal edildi.

layır ve azerbaycanlılarla ermənilərin nisbəti sonuncunun lehina getdikcə daha çox dəyişir, lakin buna baxmayaraq ermənilərin sayca üstünlüyündən danışmaq olmaz.

Tarixi mənbələrdən, artımın Türkiyədən və İrandan ermənilərin Cənubi Qafqaza, o cümlədən Yelizavetpol quberniyasına daxil olan Qarabağça çarizmin köçürülməsi siyasətinin həyata keçirilməsindən qaynaqlandığı məlumdur. Aydırındır ki, 20 ildə təbii artım səbəbiyle, nisbətdə beşə süreli dəyişiklik ola bil-məzdi, cünki XIX əsrin sonunda bütövlükdə Qarabağda yalnız 24200 erməni yaşayırı.

Büyük ve küçük yaşayış məntəqələrinin, orografik və hidroqrafik obyektlərin, həmçinin bulaq, kəhriz, məscid, kilsə, monastır adları daxil olmaqla, bütün adları özündə cəmləşdirən "Qarabağ dövlət yay otaqlarının xəritəsi"ndə mindən çox coğrafi ad (toponim) yazılmışdır. 1035 toponimdən - M.A.Skibitskinin xəritəsində qeydə alınmış coğrafi adaların ümumi sayının 866-sı və ya 84%-i Azərbaycan-türk mənşəli, 5%-i erməni mənşəli, 11%-i isə diqqər toponimlardır.

Beliklə, M. A. Skibitski tərəfin-dən "Qarabağ dövlət yay otlqlarının xəritəsi"nin (1899) təhlili əsasında aşağıdakı nəticələrə gəlmək olar:

- XIX əsrin sonunda coğrafi adaların əksriyyəti (84%) və bu səbəbdən tarixi Qarabağın toponimik fonu Azərbaycan-türk mənşəli və en qədirdi. Ləğv edildi.

dim laydır;

- XIX əsrin sonuna aid xəritə həm təbii, həm də iqtisadi baxımdan tarixi Qarabağın düzənlik və dağlıq hisselerinin birtliyini, bütöv ekosistem olduğunu göstərir. Xəritənin coğrafi məzmun elementləri azərbaycanlıların Qarabağın düzənlik və dağlıq hissəlerinin əsas istifadəçiləri olduqlarını təsdiqləyir;

- yuxarıdakı nüticələr fikrimiz-

- yuxarıdakı nəticələr, təkərimizcə, Qarabağın vahid bir təbii-iqtisadi sistem (ekosistem) olduğunu başa düşmək üçün arqument ola bilər. Əvvəlcə "Muxtar vilayet Dağılıq Qarabağda" olaraq təyin edilmiş və daha sonra (30-cu illerin əvvəllerindən) bir qədər fərqli "mahiyət etibarilə eyni olmayan" "Dağılıq Qarabağ muxtar vilayətinə" necə çevrildiyi məlum deyil. DQMVi inzibati vahid kimi sünü bir töretdə id. Sonuncusu Qarabağın təbiətinin və iqtisadiyyatının bütövlüyünü pozdu, lakin bu bölge üçün ən təhlükəli nəticələr sonradan Qarabağ münaqişəsinin və iki müharibənin (1988-2020) əsas səbəbi olan erməni milletçiliyi və separatizmi ilə əlaqəlidir:

- 1923-cü ildə DQMVi-nin qurulmasından sonra hadisələrin sonrakı gedışı göstərdi ki, bu inzibati ərazi vahidi, əslində, gec açılan bombaya çevrildi. Erməni milletçi-separatçıları və onların xarici təhrikçiləri, xüsusi xidmət orqanları Azərbaycanda, Cənubi Qafqazda daxili vəziyyəti bu bomba vasitəsilə partlatmağa hazırlaşdıqları zaman, həm də SSRİ-nin dağılması üçün zəncirvari reaksiya başlanğıcı olaraq istifadə etmeyi planlaşdırırlılar. Tarixin sonrakı inkişafı, 1921-1923-cü illərdə daşnak erməniləri tərəfindən bolşeviklərlə birlikdə hazırlanın bu ssenarini 1988-2020-ci illərdə tam təsdiqlədi.

Cənubi Qafqazın (Zaqafqaziya) yeni tarixinin aparıcı tedqiqatçılarından biri, amerikalı professor Tadeusz Svetoxovski monoqrafiyasında 1919-cu ildə Dağlıq Qarabağ əhalisinə arasında azərbaycanlılar və ermənilərin nisbətinin 3:2 olduğunu qeyd etmişdir. M.A.Skibitskinin statistik məlumatlarına əsasən, XIX əsrin sonunda müəyyənləşdirilə bilər ki, ümumiyyətlə, Qarabağda təxminən 101600 azərbaycanlı və 24200 erməni yaşayırırdı. 1899-cu ildə azərbaycanlılar (tatarlar) 70%, ermənilər 16,6%, kürdler 12,7% və tatlar bütün Qarabağ əhalisinin 0,7%-ni, yəni 1899-cu ildə vahid Qarabağ daxilində yaşayan azərbaycanlıların və ermənilərin sayı 4:1 nisbətində idi. Beləliklə, 1899-1919-cu illər arasında cəmi 20 il ərzində Qarabağ əhalisinin etnik tərkibi dəvisməvə bas-

MEK-də keçən 50 il...

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanası bir əsrə yaxındır ki, fəaliyyət göstərir. Bu dövrde MEK ölkəmizinən iri kitabxana-informasiya müəssisələrindən birinə çevrilərək elminizin inkişafında, elmi kadrların yetişdirilməsində əvəzsiz rol oynamışdır. Ulu önder Heydər Əliyev deyirdi: "Kitabxana xalq, millət üçün, cəmiyyət üçün müqəddəs bir yer, mənəviyyat, bılık, zəka mənbəyidir. Ona görə də kitabxanaya daim hörmət xalqımızın mədəniyyət nümayiş etdirən amillərindən biridir".

AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanası Azərbaycanın görkəmli ziyanlıları N.Nerimanov, Ə.Haqverdiyev, T.Sahbazi, H.Zeynalı və başqalarının təşəbbüsü və yaxından köməyi ilə 1923-cü ildə təşkil edilmiş "Azərbaycan Tədqiq və Tətəbbü Cəmiyyəti"nin nəzdində yaranaraq fəaliyyətə başlamışdır. 1925-ci ildə cəmiyyətin ilk iclaslarının birində kitabxananın yaradılması haqqında məsələ qaldırılır, qərar qəbul edilir və kitabxana rəsmi fəaliyyətə başlayır. İlk rəhbəri H.Zeynalı olur. Uzun illərdən bəri kitabxanaya ziyanlı insanlar rəhbərlik edir. MEK fəaliyyəti dövründə Azərbaycan elminin dünya elmi səviyyəsinə çatdırılması üçün müstəsna xidmet göstərmişdir və uğurlu nəticələr eldə etmişdir. Kitabxananın əməyi dəfələrə diplom və fəxri fərمانlarla mükafatlandırılmışdır. Əldə edilmiş nəsiləyətlər kitabxana kollektivinin səmərəli əməyinin nəticəsidir.

MEK-in fondlarında 1 milyondan artıq nüsxə kitab, jurnal, qəzet, dissertasiyalar, avtoreferatlar, Şərq, Qərb ədəbiyyatı və s. müxtəlif sənədlər qorunub saxlanılır. Bu da

təbiidir ki, burada insan əməyinin, əziyyətinin rolü danılmaz və əvezələnməzdir. Uzun müddətdir MEK-də çalışan, demək olar ki, kitabxananı ikinci evi bilən, saçını bu elm məbədində ağardan, 50 illik ömrünü kitabxananın fəaliyyətine həsr edən, gənc kadrların yetişməsində danılmaz əməyi olan Xarici dillərdə ədəbiyyat fondunun baş kitabxanaçısı Gütəkin Hacıyeva haqqında danişmaq istərdim. Gütəkin xanım insanı keyfiyyətləri, etrafında kollarla ünsiyyəti, rəftarı bir məktəbdər. Gütəkin Hacıyeva 1971-ci ildə isə fəaliyyətinə başlayıb, 1973-cü ildə isə MEK-də bibliotek vəzifəsinə keçirilib. Uzun illər xidmet şöbəsində kitabxanaçı, sonra isə baş kitabxanaçı vəzifəsində işleyib. İşini seven və incəliklərinə dərindən bələd olan Gütəkin xanımın Azərbaycan dilində ədəbiyyatın sistemli kataloğunun Kitabxana Bib-

lioqrafiya Təsnifatına keçməsində çox böyük zəhməti olub. Gütəkin Hacıyeva işlədiyi illər ərzində fondda mühafizə edilən ədəbiyyatların yerinin dəyişdirilməsi, köçürülməsi, istifadəçilər üçün MEK-in yeni binasında nizamlanması kimi cətin işlərdə həm bir işçi, həm də bir təşkilatçı olaraq işinin öhdəsində bacarıqla gelib.

Gütəkin Hacıyevanın müxtəlif vaxtlarda MEK-in "Elmi Əsərləri" və Kitabxana jurnalında Elmi fondların Mühafizə Strategiyası və MEK fondunun müxtəlif problemlərinə həsr edilmiş məqalələri nəşr olunmuşdur.

Dövlətin və AMEA rəhbərliyinin qayğılarından kəndərə qalmayan MEK əməkdaşlarına verilən yüksək dəyer nəticəsində, Mərkəzi Elmi Kitabxanada Gütəkin Hacıyevanın əmək fəaliyyətinin 50 illiyi qeyd olundu.

Gütəkin xanım son illərdə fondların mühafizə bölməsində sektor müdürü, şöbə müdürü işləyib və işlədiyi müddədə hər zaman işə öz diqqəti ilə, peşəsinə sevərliyi ilə seçilib. MEK-in qızıl fondu Gütəkin Hacıyevanın gənc nəslin öyrənəcəyi, örnək götürəcəyi çox dərsler var. Qazandığı hörmət və məhəbbətin nəticəsində ki, fondun işçiləri Gütəkin xanımın "ana" deyə müraciət edirlər. Düşünürəm ki, bu kelamdan da ali, uca kəlam yoxdur. Gözəl xanım, ana, qayğısız ailə başçısı, nəvərlərini sevən, ürəyi onlarla döyünen nənəyə uzun ömr, can sağlığı, en başlıcası hər zaman MEK-in əhatəsində olmayı, gənc nəslə işin dərinliklərini, sirlərini həvəsle öyrətməyi arzuluyur. Əmək fəaliyyətinin 50 illiyi münasibətlə Gütəkin Hacıyevaya MEK-dəki fəaliyyətində bundan sonra da uğurlar dileyirik.

Kubra SADIQOVA
AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının
Xarici dillərdə ədəbiyyat fondunun
müdiri

MÜSABİQE

Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutu

AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutu vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Karbonun fotosintetik assimiliyasının enzimolojisi laboratoriyası
müdir - 1 ştat vahidi

Populyasiya genomiksi laboratoriya
müdir - 1 ştat vahidi

Müsabiqədə biologiya elmləri üzrə fəlsəfə və elmlər doktoru dərəcəsi olan elmi işçilər iştirak edə bilərlər. Sənədlər müsabiqənin tələbləri uyğun olaraq elan dərc edilən gündən etibarən 1 ay müddətində təqdim edilməlidir.

Unvan: AZ 1073, Bakı şəh., İzzət Nəbiyev küç., 11

Tel.: (+994 12) 510 89 41

E-mail: imbb@science.az

Folklor İnstitutu

AMEA-nın Folklor İnstitutu aşağıdakı vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Folklor nəzəriyyəsi şöbəsi

müdir - 1 ştat vahidi

Folklor və yazılı ədəbiyyat şöbəsi

baş elmi işçi - 1 ştat vahidi

aparıcı elmi işçi - 2 ştat vahidi

Mifologiya şöbəsi

aparıcı elmi işçi - 1 ştat vahidi

böyük elmi işçi - 1 ştat vahidi

Türk xalqları folkloru şöbəsi

böyük elmi işçi - 1 ştat vahidi

Klassik folklor şöbəsi

böyük elmi işçi - 1 ştat vahidi

Müsabiqədə müvafiq sahədə təcrübəsi olan elmlər və fəlsəfə doktorları iştirak edə bilərlər. Sənədlər (direktorun adına erize, əmək kitabçasının surəti, diplomlarının surəti, elmi əsərlərin siyahısı, tərcüməyi-hal, kadrların şəxsi uçot vəraqı, 3x4 ölçüdə 2 fotosəkil) elan verildiyi tarixdən etibarən 1 ay müddətində aşağıdakı ünvanla təqdim edilməlidir.

Ünvan:Bakı, İçərişəhər, 8-ci Kiçik Qala döngəsi, 31.

Tel.: (+994 12) 492-92-48.

ELAN

Lütfi Zadənin
100 illiyinə həsr olunan
konfrans keçiriləcək

Avgustun 4-də saat 10:00-da AMEA-nın N.Tusi adına Şamaxı Astrofiziqa Rəsədxanasında (ŞAR) dahi Azərbaycan alimi, qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin banisi Lütfi Zadənin (Lütfi Rehim oğlu Ələsgərzadə) 100 ilik yubileyinə həsr olunan onlayn mini-konfrans keçiriləcək.

Konfransda ŞAR-in genç əməkdaşları Lütfi Zadənin heyət və yaradıcılığı ilə tənış olacaq, öz apardıqları elmi araşdırımlar barede məruzələr edəcəklər. Toplantıda genclərə yanaşı, təcrübəli əməkdaşların da iştirakı gözlənilir.

Qeyd edək ki, mini-konfransın programı iştirakçılarının sayından asılı olaraq tərtib ediləcək.

Tədbirdə iştirak etmek istəyənlər qeydiyyatdan keçməli və öz çıxışlarının tezislerini ismailovnshao@gmail.com ünvanına göndərməlidirlər. Qeydiyyatdan keçmək üçün göstərilən email ünvanına şəxsin özü haqqında məlumat verməsi və iştirak edəcəyini bildirməsi kifayətdir. Tezislərin son gönderilme tarixi 1 avqust 2021-ci idir.

Tezisler aşağıdakı formatda tərtib olunmalıdır:

- A4 ölçülü vərəqde, qalın baş hərflər, Times New Roman şrifti ilə, qısa və lakonik şəkildə, ingiliscə dilində məruzənin adı, növbəti setirdə qalın sırtlı müləlliflərin soyadı və inişialları, sonra işi və ünvanı, e-mail ünvanı (eləqə üçün), tezisin abstracti və sonda açar sözlər verilməlidir.

Tezisler toplusu redaktəden sonra elektron şəkildə rəsədxananın saytında yerləşdiriləcək. Hemçinin konfrans materiallarının məqale şəkildə "Azərbaycan Astronomiya Jurnalı"nda nəşri planlaşdırılır.

E-mail: ismailovnshao@gmail.com

Tel.: (+994 50) 321 56 34;

(+994 50) 623 06 31

Ünvan: Şamaxı rayonu,

Y.Məmmədəliyev qəsəbəsi

sil müəssisələri tərəfində elmi tədqiqat işlərinin planlarının hazırlanmasına, prioritet elmi istiqamətlərinin və mövzuların müəyyən edilməsinə nəzarət etmek, elmi tədqiqat işlərinin vəziyyətini araşdırmaq, ildə 2 dəfədən az olmayaraq bu sahədə təhlillər aparmaq və Koordinasiya Şurasının bu barede qərarını müvafiq müəssisələrin nəzərinə çatdırmaq daxildir.

Koordinasiya Şurasının sədri, professor Fərman Quliyev eləvə edib ki, Lənkəran-Astara bölgəsi üçün xarakterik çay və sitrus bitkilərinin yeni yüksək mehsuldar və davamlı sortlarının yaradılması və artırılması, biomüxtəlifliyin, torpaq və su ehtiyatlarının müasir yanaşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səməreli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, Lənkəran-Astara bölgəsində yabani floranın növ tərkibinin öyrənilmesi, medəni bitki ehtiyatlarının müəyyənlenmesi, biomüxtəlifliyin qiymətləndirilməsi və genefondun qorunması üçün tekliflərin hazırlanması da qarşıda əsas vezifə kimi durur. Onun sözlərinə görə, həmçinin etno-medəni proseslərin regional məsələləri, Azərbaycanın maddi və mənəvi mədəniyyətinin səciyyəvi xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi, Lənkəran-Astara regionunda uzunömürlük fenomeninin müxtəlif aspektlərinin tədqiqi dı-

qət mərkəzdə olacaq: "Bu istiqamətdə fəaliyyəti genişləndirmək ötrü Lənkəran, Masallı, Astara, Lerik, Yاردımlı rayonlarında fəaliyyət göstərən elmi tədqiqat, təhsil, aqrar və digər istehsalat yönümlü 17 müəssisəni təmsil edən 25 nəfəri Koordinasiya Şurasının tərkibinə daxil etmək, elmi tədqiqat və istehsalat fəaliyyətlərini vəhdət hələndə inkişaf etdirməye səy göstərəcəyik. Bu məqsədə Koordinasiya Şurasının Əsasnaməsi hazırlanıb, müzakirə olunacaq məsələlər, şuranın rəhbər heyəti və tərkibi müəyyənləndirilib".

Fəaliyyət proqramında regionun sosial-iqtisadi inkişafı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən elmi istiqamətlərin və problemlərin tədqiq olunacağı, elmi problemlərin müasir dünya təcrübəsinə əsaslanılmasını vurğulayan Fərman Quliyev bildirib ki, bölgəni prioritet elmi işlərin müəyyən edilmiş təhlillərinə uyğun kadrlarla təmin etmək, aktual mövzuların siyahısını tərtib etmək, onu elmi tədqiqat və ali təhsil müəssisələrinin elmi şuralarına tövsiyə etmək, doktorantura və dissertanturaya cari və perspektiv qəbul planlarının hazırlanmasında iştirak etmək, elm və ali təhsil müəssisələrindən alınmış məlumatları müzakirə etmək, bu barede AMEA-nın Rəyasət Heyətinə, Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının fəaliyyətinə regionda müvafiq elmi istiqamətlərə fundamental və tətbiqi elmi tədqiqatların prioritet istiqamətlərini və mövzularını müəyyənləşdirmək, elmi tədqiqat işlərini təcərübədən istifadə etmək, onların sosial-iqtisadi, elmi-texniki və s. vəzifələrinin həlli yənələn fundamental istiqamətləri müəyyənleşdirəcək, elmi nailiyyətlərin təcrübədə tətbiqi və s. məsələləri öyrənib ümumiləşdirməklə Azərbaycan elminə öz töhfələrini verəcək".

Redaksiya heyəti:

Ramiz Mehdiyev, Dilqəm Tağıyev, İsa Həbibbəyli, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, Gövhər Baxşəliyeva, Adil Qəribov, Fikrət Əliyev, İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev, Vəqif Fərzəliyev

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılın və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

Qiyməti: 50 qəpik

Эндемики под прицелом? Уже нет!

Даже при чудовищном экологическом геноциде природные ресурсы Карабахского региона обладают большим экономическим потенциалом

Международный день биоразнообразия - data майская. Экологи, да и все прогрессивное человечество отмечают ее ежегодно 22 мая. А Всемирный день окружающей среды - событие июньское. И каждый год 5 июня все мировые СМИ поднимают эту тему в верхние строчки новостей. Долгие годы замечательной природоохранной традиции следим мы - издания, в которых экологическая тематика занимает одно из самых почетных мест.

Долгие тридцать лет мы обрабатывали в своих материалах неизменные отчеты соответствующих министерств и ведомств - где, когда и сколько было проведено мероприятий, какое количество саженцев высажено вдоль магистральных трасс или на рекультивированных, а ранее замазученных землях. Естественно, с выкладками, цифрами и картинками представителей нашей славной флоры и фауны. О том, что в нашей стране есть особо охраняемые природные территории (ООПТ), догадывался практически каждый, более или менее интересующийся этой проблематикой. Ну, или просто неравнодушный к природе. И долгие годы журналисты, ученые, экологи, рассказывая о том, как бережно мы должны относиться к нашему природному богатству, с сожалением могли только констатировать, сколько всего недосягаемо чудесного осталось на оккупированной территории - в уникальном краю, имя которому - Карабах.

Вопреки принципам и нормам права

Однако победа в 44-дневной войне дала нам исторический шанс восстановить не только экономику региона, реставрировать разру-

шенные памятники, задуматься о строительстве почти полностью уничтоженной инфраструктуры в виде объектов социально-культурного назначения (школы и детсады, библиотеки, музеи и даже университеты), но и акцентировать свое внимание на беспрецедентном, чудовищном разбазаривании природных ресурсов Карабаха. А ведь там оставались наши эндемики, из 42% растительного покрова 25% лесных территорий приходилось на долю бывших оккупированных земель. Это официальная статистика Минэкологии (МЭПР).

После долгого перерыва появилась, наконец, возможность и надежда на устойчивое развитие Карабахской зоны. И это несмотря на то, что на оккупированных территориях вопреки нормам и принципам международного права и общечеловеческих ценностей армянами разграблены подземные и поверхностные богатства, крайне неэффективно, враждебно использованы лесные, пастбищные, земельные и водные ресурсы. Но даже при таком раскладе природные ресурсы региона, остававшиеся важным источником существования населения, и сегодня обладают большим экономическим потенциалом.

Известно, что экономическое, социальное и культурное развитие (а применительно к Карабаху можно говорить скорее об экономическом, социальном и культурном возрождении) невозможно без участия науки. Для восстановления экономической жизни в Карабахе, вступающем в фазу реконструкции и обеспечения устойчивого развития, Национальной академии наук Азербайджана предстоит проделать огромную и архиважную работу.

После освобождения территорий начались комплексные мониторинги состояния окружающей среды. Новый вектор исследований

охватит всю территорию Карабаха. О своих планах уже заявили археологи, геологи, генетики, биологи, сейсмологи, историки. И это вполне объяснимо, ведь специалисты на то и специалисты, чтобы понимать, что знания о взаимодействии человека и экосистем позволяют более эффективно управлять ресурсами планеты, а все проекты, связанные с Карабахом, имеют на сегодняшний момент не только научно-практическое значение, но и политическое. И опираясь на такие позиции, уверены ученые Академии наук, они добьются решения мультидисциплинарных научных проблем, связанных с Карабахом, тем более что все мероприятия здесь проводятся под личным контролем главы НАНА академика Рамиза Мехтиева параллельно с научно обоснованной оценкой и документированием экологической катастрофы в период оккупации.

На азербайджанскую науку возложены чрезвычайные задачи по изучению биоразнообразия Карабаха, его природных ресурсов, восстановлению сельского хозяйства. "Для решения этих проблем в Карабахе и возобновляются интенсивные научные исследования", - говорит вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова, которая к тому же еще возглавляет академический Институт молекулярной биологии и биотехнологий (ИМББ) и является председателем Научного совета Отделения биологических и медицинских наук. В состав структуры входит девять научно-исследовательских учреждений, напрямую связанных с такой большой тематикой, как биологическое разнообразие. Это (помимо означенного ИМББ) институты ботаники, зоологии, физиологии, микробиологии, дендрологии, генетических ресурсов, почвоведения и агрохимии, а также Центральный ботанический сад. Им всем найдется работа на освобожденных территориях.

Наука верила в победу

Ученый рассказывает, что планы будущих исследований Карабаха начались еще в ходе войны - все научное сообщество искренне верило в победу. И потому задачи, стоявшие перед азербайджанской наукой по части возобновления исследований на освобожденных территориях, стали предметом широкого обсуждения и послужили основой для принятия важнейших документов, регламентирующих научно-исследовательскую деятельность Академии наук.

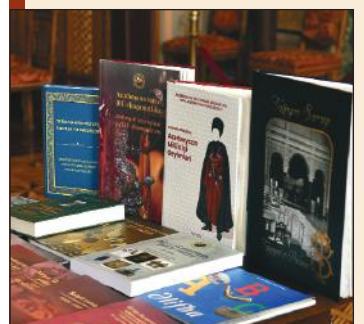
Академик показывает соответствующее постановление Президиума НАНА, состоящее из более чем сотни пунктов, где четко прописаны цели и конкретные задачи ученых на ближайшую перспективу, и сожалением констатирует, что в течение долгих трех десятилетий не было возможности проводить какие-либо исследования в оккупированном регионе. А потому сейчас можно говорить о природных ресурсах и биоразнообразии освобожденных территорий практически только на основе исследований до 1990 года, интерпретируя сложившуюся ситуацию и делая лишь прогнозы вероятностного характера. "Мы вынуждены, - делится она, - подходить к текущей ситуации в данном контексте, и прежде чем говорить о потенциальных возможностях региона, приcommentировании и выводах опираться на данные литературы и отчетов, отражающих исследования, проведенные до 1990-х годов, и в какой-то мере - на сделанные позднее обзорные съемки из космоса".

(Продолжение на стр. 11)

Чистое море
Рамиза Мамедова

стр. 10 ⇨

Главная цель - просвещение

стр. 10 ⇨

Развитие по восходящей

стр. 12 ⇨

Обладающий высокой прочностью

стр. 12 ⇨

На имя президента
Национальной академии
наук Азербайджана
академика Рамиза Мехтиева
поступило письмо
от президента Академии
наук Республики
Татарстан М.Х.Салахова

В нем говорится: "Уважаемый Рамиз Энверович! От имени научного сообщества Республики Татарстан и от себя лично выражают огромную признательность и благодарность Институту литературы имени Низами Гянджеви Национальной академии наук Азербайджана, который преподнес очень ценный подарок ученым-тукаеведам, поклонникам творчества великого татарского поэта Габдуллы Тукая, и в целом - общественности нашей республики к 135-летию со дня рождения нашего любимого поэта. Речь идет о вышедшей в Баку на двух языках - азербайджанском и русском - книге "Тукая и Азербайджан" (Баку: Гыйлем вә тәхсил, 2021. 536 с.).

Авторы этой книги: Иса Габибейли - вице-президент Национальной академии наук Азербайджана, академик, видный ученый-литературовед, и Исмахан Османлы - специалист по тюркской литературе древнего периода и Средних веков. Пожалуй, трудно подобрать слова, чтобы в должной мере отблагодарить их за этот огромный труд.

Книга содержит совершенно новые исторические и культурные факты, вводят в научный оборот малоизвестные для татарстанских ученых источники. Издание, несомненно, является ценным вкладом в развитие тукаеведения, а также дает толчок к более интенсивному изучению татаро-азербайджанских связей и историко-культурного возрождения начала XX века в масштабах всего тюркского мира.

Надеемся, что подобные исследования будут проводиться и впредь. Ученые Татарстана готовы к активному сотрудничеству на благо наших народов, нашей культуры, литературы и искусства.

**С пожеланием всяческих благ -
президент Академии наук Республики
Татарстан М.Х.Салахов".**

Чистое море Рамиза Мамедова

Всю свою жизнь ученый посвятил изучению Каспия и разработке его физико-географической модели

7 июня от сердечного приступа скончался известный азербайджанский ученый, кавалер ордена "Шохрат", лауреат Государственной премии Азербайджана, директор Института географии НАНА академик Рамиз Мамедов. Некролог в связи с кончиной ученого подписали глава государства Ильхам Алиев, первая леди Мехрибан Алиева, президент НАНА академик Рамиз Мехтиев.

Сфера научных интересов ученого была настолько широка, что определить ее одним словом затруднительно. Это - океанология, гидрология, экология, гидрофизика, география. И все они в той или иной степени касаются главного направления его научных исследований - проблем Каспийского моря. Более того, за самоотверженность, многолетние научные разработки по Каспийскому морю и преданность Каспию друзья и коллеги в шутку называли его "ханом Каспийским". На личном счету "хана" - порядка двадцати масштабных проектов по Каспию, более 250 научных статей, десятки монографий, Гидрометеорологический атлас Каспийского моря (куда входит более 200 карт) и первый медико-экогеохимический атлас.

Главная тема - Каспий

Кроме того, он был национальным координатором Международной океанографической комиссии и Центра обмена UNESCO по Азербайджану, участвовавшим со своей научной программой не только в экспедициях на Каспии, но и в Тихом и Индийском океанах, Черном и Балтийском морях и озере Байкал. А еще - членом нескольких авторитетных международных организаций - Совета по фундаментальным проблемам географической науки при МААН (Москва), совета директоров международного центра "Чистая вода" (Киев), действующего при ОЧЭС; с 2000 по 2009 год был президентом Международного консультативного совета регионального экологического центра для стран Южного Кавказа (Тбилиси), созданного правительством стран ЕС, стратегия которого была разработана непосредственно им. По словам вице-

президента НАНА академика Ибрагима Гулиева, трудно переоценить вклад Рамиза Мамедова в изучение природы Азербайджана и Каспийского моря.

А ведь свою научную карьеру Рамиз Мухамединович начал как физик, и не мечтал ни о какой гидрологии, океанологии или географии. Он родился в Грузии 4 февраля 1950 года, приехал в Баку и поступил на физфак Азгосуниверситета (ныне - БГУ). По воспоминаниям своего однокурсника, академика Фахраддина Гадирова, был одним из самых прилежных студентов, который так же, как и все, радовался, что удалось вовремя сдать экзамен по квантовой механике, одной из самых сложных дисциплин. Это уже потом его по-настоящему увлечет океанология - да так, что он уедет в Москву, в очную аспирантуру Института океанологии Академии наук СССР по специальности "физика океана" и защитит там кандидатскую диссертацию. Но до Москвы немного поработает младшим научным сотрудником Центра проблем Каспийского моря Института географии НАНА. Здесь 23-летний юноша и начнет заниматься наукой, и уже первые результаты его работы будут опубликованы в журналах "Физика атмосферы океана" и "Океанология" Академии наук СССР.

В Баку новоиспеченный кандидат физико-математических наук стал работать начальником Каспийской научно-экспериментальной станции НПО "Космические исследования" на острове Пираллахи, затем - в научно-исследовательских институ-

тах Академии наук, главой Центра проблем Каспийского моря, замдиректора Института географии. В 2001 году доктор технических наук Мамедов избирается член-корреспондентом НАНА в области географии, а в 2009-м решением Высшей аттестационной комиссии Азербайджана ему присуждается учено звание профессора в области гидрологии.

В число его исследовательских направлений входит и изучение процессов опустынивания на территории страны, которые благодаря ему стали изучаться у нас по европейским стандартам, то есть помимо наземных наблюдений стали использовать цифровые снимки различного разрешения, полученные с исследовательских спутников Земли. И впервые для 35 тыс. км территории Азербайджана на основе ГИС были составлены цифровые карты типов, степней, ареалов распространения, а также рисков опустынивания.

Особо значимый проект

Более сорока лет особое место в исследованиях академика Мамедова занимало колебание уровня Каспия. В период резкого подъема уровня моря (конец 70-х - середина 90-х гг.) большинство авторитетных исследователей прогнозировали дальнейшее повышение, а азербайджанский ученый вместе с коллегами предсказал его остановку в 1996-м, что и произошло. Впоследствии этот результат был использован при проектировании Приморского бульвара в Баку и паромной переправы.

Коллеги Рамиза Мамедова всегда отмечали, что его исследования отличались новаторством, и в качестве примера приводят его научно-прикладные работы по ландшафтному планированию (в частности в Ширванском национальном парке). Он стал первым ученым в СНГ, кто взялся за решение этой научной задачи, разработав отраслевые и интеграционные цели развития территории и подготовив концепцию улучшения основных направлений.

(продолжение на стр. 12)

Главная цель - просвещение

Вся издательская деятельность ученых охватывает актуальные темы

Помимо научной и научно-организационной работы, в НАНА ведется издательская деятельность, нацеленная на освещение результатов проводимых научных исследований и ознакомление с ними специалистов и широких масс. Не стал исключением и текущий месяц.

Яркое тому подтверждение - состоявшая на днях в Национальном музее истории Азербайджана (НМИА) презентация книг, изданных по случаю 100-летия учреждения. Книги подготовлены на основе материалов фондов археологии, этнографии, нумизматики, документальных источников, оружия и знамен, материалов вспомогательных исторических дисциплин, Специального фонда и Фонда подарков и памятных вещей. На азербайджанском и английском языках изданы книги-альбомы "История Азербайджана в 100 экспонатах" и "Дворец Гаджи Зейналабдина Тагиева", книги "Азербайджан в фотографиях Дмитрия Ермакова", "Воин албанского войска из кургана Учтепе", "Ключи азербайджанских городов", "Гаджи Зейналабдин Тагиев в фотографиях", "Азбука" и т.д.

В основе - результаты исследований

Кроме того, недавно вышла в свет монография директора Центрального ботанического сада доктора биологических наук Вахида Фарзалиева "Видовое разнообразие

и биоэкологические особенности хвойных растений Азербайджана", в которой представлены результаты многолетних исследований ученого. Книга посвящена таким вопросам, как определение таксономического состава, геоботанических особенностей и процесса естественного возобновления хвойных растений, распространенных в различных регионах Азербайджана и интродуцированных на Абшерон, изучение их фенологических, ростовых, фитопатологических, репродуктивных характеристик и особенностей развития, а также проведение районирования в целях озеленения. Помимо этого, был составлен буквенно-цифровой полигомомический ключ для определения интродуцированных на Абшеронский полуостров видов сосновых и кипариса, и получены предварительные результаты по определению таксономического статуса некоторых видов хвойных растений, широко распространенных на Кавказе и в соседних регионах.

Специалистам, занятым в области ботаники, биоморфологии, биоэкологии, биотехнологии растений и фитодизайна, также будет интересна книга сотрудника Центрального ботанического сада доктора биологических наук Шакира Гасымова "Биоморфология и экологические основы выращивания тропических растений (Bromeliaceae Juss., Orchidaceae Juss.) в закрытых помещениях". В издании рассмотрены экологические основы выращивания в Азербайджане тропических культур, привезенных из различных регионов мира, в закрытых помещениях (оранжереях и теплицах), приведены данные по их биоэкологическим и биоморфологическим особенностям, биологии развития, микроклональному размножению, а также подбору перспективных видов для применения в целях озеленения ландшафтов.

В Институте литературы имени Низами Гянджеви продолжается работа над выпуском книг из серии "Библиотека азербайджанской эмигрантской литературы". На этой неделе под главной редакцией генерального директора института, вице-президента НАНА академика Исы Габибейли была издана четвертая книга из этой серии - "Избранные произведения" Теймура Атешли, в которой собраны его стихотворные произведения, воспоминания о войне "Тюрок, 95 дней сражавшийся в аду Сталинграда", пьеса "Ловушка" и публицистические статьи. Отметим, что литературное наследие писателя-эмигранта в виде отдельного сборника публикуется на родине впервые. Составителем книги на основе первоисточников и ав-

тором предисловия и заметок является заведующим института доктор филологических наук Никтур Джаббарлы.

Актуальной теме посвящена и книга научного сотрудника Института фольклора Гумру Шахрияр "Джебраил: квартал Галалы", в которой повествуется о переселении в Джебраильский уезд жителей Шуши, бежавших в конце XIX - начале XX века от армянской агрессии, и основании ими квартала Галалы (Крепостная), роли шушицев в общественно-культурной жизни района, представителях интелигенции и т.д. Труд предназначен для специалистов, изучающих историю, этнографию и фольклор Карабахского региона, в частности - Шуши и Джебраила, а также для широкой читательской аудитории.

А в рамках международного научного сотрудничества свет увидела книга "Чеклист флоры Абшерона", соавторами которой являются профессор МГУ доктор биологических наук Александр Зернов и научный сотрудник Института ботаники НАНА Шахла Мирзоева. В книге представлены результаты флористических исследований на Абшеронском полуострове, приводятся данные о распространении и фитоценотическом ограничении 676-ти местных и привозных видов культур, таксономические заметки о культивируемых растениях и т.д. Наряду с ботаниками и географами книга предназначена для экологов и любителей-природоведов.

**Назмин ДЖАФАРОВА,
доктор философии
по искусствоведению**

Эндемики под прищелом? Уже нет!

Даже при чудовищном экологическом геноциде природные ресурсы Карабахского региона обладают большим экономическим потенциалом

(начало на стр. 9)

Что касается ближайших планов - они были озвучены в том числе и на одном из последних масштабных мероприятий НАНА. Речь идет об онлайн-конференции, посвященной биоразнообразию, земельным и водным ресурсам Карабаха, в которой приняли участие не только ученые академии и представители вузовской науки, но и эксперты республиканских министерств и ведомств - сельского хозяйства, экологии и природных ресурсов, энергетики, Всемирного фонда дикой природы (WWF), а также зарубежные специалисты из Института физиологии растений Российской академии наук (РАН) и Университета Маккуори (Сидней, Австралия).

Примечательно, что их выступления также были посвящены Карабаху - от перспектив зеленой энергетики в регионе до применения передовых методов обработки спутниковых изображений в картографировании и мониторинге изменений почвенного покрова (землепользования) после войны на освобожденных территориях. Так длинно и по-научному сложно назывался доклад австралийского ученого. Похоже, исследователей со всего света по-прежнему привлекает разнообразие и уникальность кавказской флоры (она насчитывает 6500 видов, из них почти 5000 представлено в Азербайджане, в том числе около 200 национальных эндемиков, которых больше нигде в мире нет, 950 кавказских эндемиков).

Как известно, Азербайджан, да и в целом весь Кавказ - один из богатейших регионов биоразнообразия в мире, один из центров первичного воспроизводства ряда элементов флоры и фауны, первичной и вторичной акклиматизации некоторых сельскохозяйственных растений и животных. Регион всегда выделялся своей необыкновенной природой, своеобразным ландшафтным покровом, уникальным климатом, богатством разнообразия флоры и фауны, ценными селекционными образцами культурных растений, подземными и поверхностными богатствами, плодородными почвами, целебными водами.

Разнообразие климата и географических зон, продолжает директор ИМББ, обусловило разнообразие культурных растений и сельхозугодий. До оккупации здесь произрастали ценные виды растений и обитали животные, включенные в Красную книгу Азербайджана, - то есть все национальное достояние страны, играющее чрезвычайно важную роль в потенциале развития региона.

Особый интерес - к охраняемым территориям

Рассказывая об исследованиях, проведенных до оккупации, академик Гусейнова констатирует: в Карабахе произрастает около 2500 видов высших растений. Кроме того, из 140 растений, включенных в первый том Красной книги (1989), многие из редких и находящихся под угрозой исчезновения представителей флоры были родом из Карабаха. Это 82 эндемика Кавказа, 21 - Азербайджана. Во втором томе Красной книги (2013) встречаются сведения о восьми карабахских эндемиках. В общем здесь зарегистрировано 119 эндемичных и субэндемичных видов растений.

По данным на 1988 год, лесной фонд оккупированных и уже освобожденных от оккупации территорий составлял более 228 тысяч гектаров. Долгие годы не удавалось получить достоверных данных о состоянии этих лесов, но последние цифры удручают: полностью разграблено 54 тыс. га лесного фонда.

Особый интерес с точки зрения туризма и рекреации представляют охраняемые территории, расположенные в регионе. Как минимум 20 видов произрастающих в Карабахе растений являются эндемичными для всей страны: карабахский тюльпан, карабахскую розу, астрагал зангиланский, шток-розу и розу шушинскую можно было встретить только в Карабахе. На охраняемой территории государственных природных заповедников Баситчай и Гарагель, а также государственного природного заказника Аразбою наряду с офорисом кавказской, ставшей впоследствии символом Карабаха, цветком харьюбюльбюлью (хотя встретить ее можно на Черноморском побережье Кавказа и в Дагестане), раскинули свои ветви платан восточный, каштан, шушинский вяз, тис ягодный. Заказник был создан за несколько месяцев до оккупации Зангилана - хотели защитить тугайские леса вдоль Араза, да не успели - армяне изменили русло реки и уничтожили до полутора тысяч гектаров ценнейших лесов.

Животный мир региона, помимо того, что всегда славился богатством и разнообразием, имеет важное значение как для устойчивости и здоровья ландшафтов, так и для туризма (включая охотничий), а также в качестве источника пищи и лекарственных средств. В Красную книгу внесено четыре вида млекопитающих, восемь видов птиц, три вида амфибий и рептилий, ядовитая змея горза Levantine, редкие виды летучих мышей, защищенные международным статусом EUROBATS (Соглашение по сохранению европейских популяций рукокрылых) в рамках Конвенции мигрирующих животных (CMS) Програм-

Исследователей со всего света по-прежнему привлекает разнообразие и уникальность кавказской флоры (она насчитывает 6500 видов, из них почти 5000 представлено в Азербайджане, в том числе около 200 национальных эндемиков, которых больше нигде в мире нет, 950 кавказских эндемиков).

мы окружающей среды ООН (UNEP). Кроме того, оккупированные территории были одним из важных транскавказских маршрутов перелетных птиц из Европы в Африку, Азию и обратно. 56 видов насекомых являются редкими, эндемичными и находятся под угрозой исчезновения. Зоологи отмечают, что большую часть из них составляют полезные насекомые. Надо же, бывают и такие, полезные!

Оккупация Арменией значительной территории Малого Кавказа, военные действия и применение запрещенного оружия привели к принятию ряда международных конвенций (Орхусская, Гаагская, Рамсарская, общеверхопейская (Болгария), Международная конвенция ООН о биоразнообразии - 1992, Берн и др.). Почки, источ-

ники воды и оросительные системы уничтожены или преднамеренно загрязнены.

Кроме разрушения верхнего плодородного слоя почвы, в результате пожаров на захваченных участках гибли обитавшие там животные, резко сокращалась их численность и видовое разнообразие. Пещеры, где собирались летучие мыши, становились хранилищами для оружия, крупные животные были искалечены или убиты в результате попадания на минные поля по всему периметру оккупированной территории. Использование тяжелой техники в военных целях

по-прежнему остающиеся небезопасными по причине минирования территории.

Сейчас уже, вероятно, мало кто помнит, что с середины и до конца 80-х годов прошлого столетия в Агдеринском районе функционировала Карабахская научно-исследовательская база академического Института генетических ресурсов. Она располагалась на площади более полутора тысяч гектаров. Здесь осуществлялись сбор, хранение, исследование характерных для региона генересурсов культурных растений и сельскохозяйственных животных, образцов местной тради-

ионной народной селекции, их использование в селекции, организация и распространение первичного семеноводства и селекционной работы новых сортов растений и пород животных.

В июле 1989 года база была захвачена армянскими агрессорами, под контроль которых перешли земельные участки, жилые, административные, хозяйственные здания, семеноочистительный завод, склады, ферма, артезианские скважины, трансформаторные станции, большое количество сельхозтехники, стада племенного скота (200 голов крупного рогатого скота, гибриды буйволов, 500 голов овец), генофонд субтропических, фруктовых растений и винограда (более 500 сортов), образцы мировых и отечественных коллекций зерновых культур, более 200 тысяч очень ценных селекционных материалов.

В настоящее время полностью освобождено порядка одной тысячи га территории базы, оставшиеся же почти 700 гектаров все еще находятся в зоне влияния российских миротворцев. "Нет сомнений, что восстановление этой важной научно-исследовательской структуры внесет реальный вклад в устойчивое развитие инфраструктуры всего региона", - резюмирует академик Гусейнова.

Ну а пока ученым предстоит титанический труд. Он включает в себя привлечение Карабахского региона к процессу подготовки очередных томов Красной книги, проведение интродукционных и реинтродукционных исследований, изучение биоразнообразия, создание, распространение и использование более продуктивных и устойчивых сортов растений и пород животных, подходящих для соответствующих почвенно-климатических условий. В общей сложности десятки направлений, и все они в приоритете. Наши ученые готовы серьезно заняться проблемами экологически устойчивого развития Карабахского региона, сделать все возможное для изучения, охраны флоры и фауны, наших подземных и надземных ресурсов, восстановления, улучшения и эффективного использования земель.

Галия АЛИЕВА

Десятка эндемиков Карабаха:

- ядовитая змея
- горза Levantine
- карабахский тюльпан
- карабахская роза
- астрагал зангиланский
- роза шушинская
- офорис кавказская
- платан восточный
- каштан
- шушинский вяз
- тис ягодный

Чистое море Рамиза Мамедова

Всю свою жизнь ученый посвятил изучению Каспия и разработке его физико-географической модели
(начало на стр. 10)

В 1982 году Рамиз Мамедов возглавил тот самый Центр проблем Каспийского моря, в котором начинал работать сразу после университета. За эти годы именно под его руководством были успешно реализованы многие международные проекты. Среди них особо значимый - "Мультидисциплинарный анализ экосистемы Каспийского моря", над которым работали экологи, географы, биологи из Бельгии, Турции, Германии, Англии, России, Украины, Грузии. Второй проект - тоже евросоюзовый. При помощи искусственных спутников Земли азербайджанские ученые вместе с итальянскими, российскими и французскими коллегами изучали проблемы колебания уровня Каспийского моря. Поставили постоянно действующую измерительную станцию на Каспии для измерения таких его параметров, как уровень, соленость, электропроводность, температура, прогноз на будущее. "Эта станция, - говорил академик, - своего рода наше ноу-хау: информация со спутника поступает в международный центр в Тулусе, а я, сидя здесь, в Баку, ежедневно получаю сведения о том, что происходит на всей акватории Каспийского моря".

Не менее значимы и другие работы, посвященные изучению нефтезагрязнения и моделированию изменений экосистемы и биоразнообразия Каспийского моря, выполненные азербайджанскими специалистами. "К сожалению, мы, ученые прикаспийских стран, никак не можем сблизиться и объединиться, наконец - не по проектам международных организаций (которые определяют, что и как нам следует делать), а по собственному усмотрению. Это, на мой взгляд, должно стать приоритетом для всех прикаспийских государств", - сетовал ученый. Его очень беспокоило, что все прикаспийские страны заботятся о Каспии только на словах, много говорят о его бедственном экологическом состоянии, много деклараций, заседаний и совещаний по его спасению, а на деле улучшений не видно. Рамиз Мамедов неоднократно высказывал мнение, они не вполне осознают возможные трагические последствия гибели Каспийской экосистемы. Трагедия Арапа не стала для нас предупреждением, считал он. Тут, наверное, еще вопрос нашей общей экологической культуры, отношения к окружающей среде, которые, к сожалению, далеки от идеала. Когда речь заходит о Каспии, первым делом, как правило, ставится вопрос освоения природных ресурсов.

Придерживаться принципа нулевого сброса

А ведь проблемы Каспия вышли на поверхность не сейчас, это в большей степени результат советской нефтедобычи, периода экстенсивного освоения всего Каспийского региона вместе с его природными ресурсами. Ну и природные факторы последних лет - изменение климата, так называемое глобальное потепление, конечно, не самым лучшим образом повлияли на экосистему моря.

Где же выход? Рамиз Мамедов был уверен, что все прикаспийские страны должны отбросить взаимные упреки, сесть за стол

Ученого очень беспокоило, что все прикаспийские страны заботятся о Каспии только на словах, много говорят о его бедственном экологическом состоянии, много деклараций, заседаний и совещаний по его спасению, а на деле улучшений не видно.

переговоров и договориться, наконец, о международном мониторинге моря. Здесь не надо искать, кто больше или меньше будет в этом участвовать. "Должен быть принцип "кто, как, чем и сколько может дать". Однако чтобы грамотно справиться с этой задачей - мониторингом для определения существующих проблем, - ученые и специалисты прикаспийских стран прежде всего должны привести вместе с международными организациями научно-исследовательские работы по всей акватории моря. А что происходит сейчас? Нередки случаи, когда научно-исследовательское судно одной прикаспийской страны непускают в "чужой" сектор. И это на Каспии, который, между прочим, только сравнительно недавно официально получил правовой статус! В 2003 году была подписана Тегеранская рамочная конвенция об окружающей среде Каспийского моря. Подписали и разошлись по домам, а секретариат конвенции до сих пор находится в

Женеве. "Неужели на всем Каспийском море нельзя найти места для его управляющего органа? Согласитесь, это нонсенс. В таких случаях неплохое позаимствовать чужой опыт, взяв пример, скажем, с Балтийского или Черного морей", - предлагал он.

Международные организации тратят средства главным образом на очистку, но этот процесс, был уверен Мамедов, - это чистое доникохство, ведь практически невозможно очистить 79 тысяч кубических километров воды. Что же в таком случае необходимо делать? Во-первых, у моря есть способность самоочищения, и у Каспия она очень высока, это динамически активное море. Во-вторых - и это, может быть, главное, - надо придерживаться принципа нулевого сброса. Эксперты подсчитали, что если все прикаспийские страны будут придерживаться этого принципа, то через 40 лет Каспий сам себя очистит. Наша основная беда - промышленная инфраструктура, которая практически во всех прикаспийских странах находится на морском побережье.

На вопрос: "Каким вам видится место Каспия в мировой экономике?" - академик Мамедов неизменно отвечал: "Когда стали истощаться запасы нефти Норвежского моря (их действительно осталось на считанные годы), на мировую арену вышел Каспий с его 10 млрд тонн запасов. Конечно, лидером по-прежнему остаются Саудовская Аравия и страны Персидского залива, но 10 млрд - тоже, согласитесь, цифра внушительная: предположительно 5 млрд тонн нефти сосредоточено на казахстанском шельфе, 3 млрд - на азербайджанском, остальные - на иранском и туркменском. Вот вам и значение Каспия для мировой экономики, мировой энергетики. Но и это еще не все. Каспий находится на Великом шелковом пути с его транспортным коридором Север-Юг".

К своей жизни Рамиз музалим относился по-житейски мудро и говорил, что если бы пришлось родиться вновь, он и тогда посвятил бы всю свою жизнь Каспию, ведь самой большой мечтой ученого было чистое море. Он никогда не ограничивался только фактом констатации загрязнения этого уникального водоема, а изучал закономерности распространения загрязнителей, разработав его физико-географическую модель. Итогом этой работы стали публикации в престижных международных журналах, а результаты модели использовали транснациональные компании, начиная освоение каспийских нефтяных месторождений. И о чем бы ни заходил разговор с ученым, он всегда сворачивал на свою главную тему - Каспий, которому посвятил более 40 лет своей яркой жизни, насыщенной творческими и научнымиисканиями.

Галия ЗИСКИНД

Редакционная коллегия:

Рамиз Мехтиев, Дильгам Тагиев, Иса Габибейли,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Ариф Гашимов, Джамиль Алиев, Говхар Бахшилиева,
Адиль Гарифов, Фикрет Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев, Вагиф Фарзалиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Обладающий высокой прочностью

Азербайджанские ученые изобрели новый способ выращивания шелкопряда

Сотрудники Шекинского регионального научного центра НАНА добились новых научных успехов. Так, работа научного сотрудника отдела селекции тутового шелкопряда доктора наук Института зоологии Заринтадж Шукюровой в соответствии с решением Центра экспертизы патентов и товарных знаков при Агентстве интеллектуальной собственности Азербайджана была оценена как новое изобретение по выращиванию шелкопряда.

Информация об этом после заключения экспертизы была опубликована в бюллетене агентства "Промышленная собственность".

Отметим, что авторами изобретения, кроме З.Шукюровой, являются директор регионального центра доктор философии по физике Ю.Шукюрю, замдиректора по научной работе доктор философии по биологии Ф.Азизов и руководитель отдела селекции тутового шелкопряда доктор философии по биологии Г.Бакиров.

По мнению экспертов, новизна изобретения заключается в том, что при выращивании шелкопряда *Saturnia ruti*, принадлежащего семейству *Saturniidae*, из него был получен специфический шелк, обладающий высокой прочностью, что очень важно именно для шелководства. Предварительные результаты показывают, что по сравнению с шелком традиционного тутового шелкопряда (*Bombyx mori*) волокна шелка *Saturnia ruti*, который является гетеротрофным, более прочны (как

минимум в два раза) и хорошо сочетаются с другими текстильными волокнами.

Это изобретение является первой исследовательской работой, выполненной в русле изучения и применения новых методов и технологий передового опыта в области шелководства, имеющего научно-хозяйственное значение и включенного в План мероприятий и госпрограмму развития шелководства в нашей стране на 2018-2025 годы.

В настоящее время учеными центра планируется расширение исследований в этом направлении, и достижение ими еще более успешных результатов.

Развитие по восходящей

Зарубежные партнеры высоко оценивают деятельность ЦНБ в рамках международного обмена

Деятельность Центральной научной библиотеки (ЦНБ) академии по международному сотрудничеству развивается по восходящей. Библиотека успешно осуществляет международный обмен изданиями на основе запросами и переписки со своими зарубежными партнерами.

Каждый обращенный запрос расследуется, принимаются меры к получению соответствующей литературы, при этом на первый план всегда ставятся пожелания читателей. Так, журналы и книги, присланые в последние дни по запросам Российской и Китайской национальных библиотек, Немецкого исследовательского общества Сенкенберга (НИОС), Франкфуртского Музея естествознания (ФМЕ), оперативно нашли своего читателя. Вместе с тем, выразив интерес к публикациям, партнеры научной библиотеки выразили желание в скором времени получить доступ к возможно большему количеству научных трудов институтов НАНА.

Отметим, что ЦНБ уже отправила 4 книги по истории и лингвистике в Российскую национальную библиотеку, 2 книги по биологии и 27 журналов в НИОС и ФМЕ, а также предоставила ссылки для доступа к 8 электронным базам данных, содержащим все номера научных журналов по точным наукам за 2000-2021 годы Китайской национальной библиотеке.

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалият, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000